

olasz kormány még a következő (1862) évben is kénytelen volt, bár saját szíve ohajtása ellenére, erőszakkal nyomni el Garibaldinak az örökös fősabadságára s az olasz egység végrehajtására intézett hadjáratát. Aspromonte nevét mindenki ismeri. S a golyó, mely ott Garibaldi lábába fúródott, még érzékenyebbet sebet ejtett az olasz nemzet érzületén, s az olasz kormány és a két fejedelem: Napoleon és Viktor Emánuel jó híren. De a politika követelte e lövést.

A mit azonban meglőni nem lehetett, az Garibaldi meggyőződése volt eszméjének jogossága s előbb-utóbbi sikere iránt. Az 1864. szeptemberi egyezmény, melyet a francia és olasz kormányok kötöttek, két évi határidőt szabott Róma kiűrésének a francia csapatoktól; az olasz kormány és törvényhozás székhelyét pedig egy lépéssel közelebb vitte Rómához, midőn Turinból egyelőre Florenczbe tette át.

1866-ban a porosz szövetség s a königráti csata Lombardia egykori testvérországot, Velenczét is visszavonta Olaszországnak. S a szeptemberi egyezményben kikötött két év lejártával a francia megszállt hadsereg csakugyan odahagyta Rómát. Az olasz kormány a Párisban kedvelt Ratazzi elnöke alatt, csak nehezen tarthatta vissza az olasz nemzetet Róma ostromától.

Garibaldi azonban eljöttnek látta az időt. A jelen év szeptember 8-án megjelent a genfi ugynevezett békekongresszuson s ott nyílt hadizenetet jelentett a pápaságnak, mint intézménynek általában is, különösen mint Róma világi birtoklásának is. Genfből pedig egyenesen a pápai állam határára sietett, hol szabadcsapatai már gyülekeztek; s a királyi hadsereg minden örökös daczára egyszerre több ponton átlépték a határokat.

Napoleon fenyegető közbeszólására ugyan a Ratazzi-miniszterium Garibaldit Asinulgában szeptember 24-én elfogatta s Caprerába, elvonultságra sziklaszigetére visszakerítette, de a nemzeti közérület már sokkal hatalmasabban nyilatkozott, hogysem ennyivel a dolgot bevégzettnek lehetett volna tekinteni. A vezér eltávolításával a fölkelés nem szűnt meg, helyét alvezérei foglalták el; s ezek közt saját fia Menotti állt az első helyen. A szabadcsapatok változó szerencsével küzdöttek; eleinte majd minden előny részkön volt. A Menotti alatti csapatok nem egy kisebb csatában megverték s visszanyomták a pápai zuávoikat. Csapatok egyre növekedtek a harcok olasz fiatalok soraiból. Hasonló szerencsével harcoltak egy ideig a többi csapatok is, melyek Nicotera, Acerbi és Garibaldi Ricciotti vezérlete alatt állottak.

A diadalok azonban nem lehettek eldöntők. A mindig élénkebb jegyzék-váltások Páris és Florencz közt, a francia beavatkozást egyre közelebbi kilátásba helyezték. Garibaldi, az atya, fiainak s az ügynek segítségére sietett. Október 18-án sikerült kijátszania a Caprerát őrző hadihajók éberségét s odahagyta a szigetet és 22-kén Florenczben megjelent; lakása erkélyéről lelkesítő szónoklatot tartott a tömegekhez. A kormány ingadozott; lelépett; s mielőtt az új kormány megalakult volna, s fejevesztett zavarban — Garibaldi külön vonatra tilt s a harc terére sietett.

Rómában e közben, épen 22-kén, a tervezett fölkelés nem sikerült. De annyi eredménye volt, hogy a pápai zuávoikat a főváros fedezetére vonta el, s midőn Garibaldi 24-kén Passo di Corese-ben és Montemaggiore-ban megjelent, új lélek szállotta meg a küzdőket. A fia Menotti s még néhány alvezér alatt állott csapatokat maga körül

egyesítette, új felkelőkkel erősödött, s másnap, október 25-kén, már elűzte a pápaiakat Monterotondóból. Alig négy mérföldnyire állott Rómától. Előcsapatjai a város közvetlen közeléig nyomultak előre.

A fenyegető veszély elhatározó lépésre indította a francia kabinetet, illetőleg a császárt. A Toulonban összegyűjtött francia csapatok hajóra szálltak s Civita-Vecchiába indítottak. Florenczben a klerikalis-reactionarius Menabrea-miniszterium megalakult. Garibaldi azonban el volt határozva előbbre nyomulni. November 2-kán mintegy 3500 főből álló seregrel indult ki Monterotondóból; Mentana alatt 5600 főnyi pápai hadsereggel találkozott, melyben azonban 2000 francia is volt. Failly tábornok vezérlete alatt. Azonnal erős tüzelés kezdődött. Garibaldi serege három hadtestben nyomult előre: az első fia Menotti, a második a magyar Frigyesi, az utolsó maga az őz Garibaldi vezetése alatt. A csata négy óra hosszat tartott s rendkívül heves volt; a francia vitézség s az új Chassepot-puskák csodát tettek. S Garibaldi ismét tetemes veszteséggel nyomatott vissza. Az utolsó perczben új francia segítő-sereg érkezése döntötte el a csatát.

Ez november 3-kán történt. Másnap Garibaldi felosztatta hadseregét s maga is visszavonult. Most ismét Caprerában remétekedik s várja a jelt, mely az utolsó felvonás függönyének felhuzatását jelezzé.

A csonka katona.

(Képpel.)

Vérze s elhullt a csatában,
Ámde mentve lón hona.
— Harez után haza falában
Jó egy csonka katona.

Társai rég megjöttek már;
Volt öröm a faluban!
Annyi lányfej, annyi szempár
Várta, a hány kapu van.

Othon mindenik élébe
Hány meleg szív dobogott!
S a mint a küszöbre lépe,
Édes anyja zokog ott;

És fejére sirva, áldva
Nyujtja reszkető kezét.
— Egyre vártak csak hiába,
Halott hire érkezék.

„Hősök közt mint hős esett el,
Híre-neve élti fogt!
— Özvegy anyja, este reggel
Csak siratja, csak zokog.

Napok telnek, hetek telnek,
Nincs a sebnak balzsama;
Egy, a miben enyhét lelhet
Roncsolt szíve: az ima.

Nappal nyomja súlyos munka;
De mihelyest este lesz,
Szegény özvegy asszonyunk a
Bibliában levelez.

Most is olvasgat magában,
— Mintha zörejét hallana...
Koppán az út, és falában
Jó a csonka katona.

Kétkedve áll az ablaknál,
Elmélázva, szomorún.
— „Szegény anyám! jobb, ne látnál
Csonkán, bánán, nyomorún!”

Késő! anyja észrevette;
Főléz — s úgy tetszik neki,
Rég elisratott szerette
Mintha sírből kelne ki.

Nem a sírből! Él, lehel még!
— És fölkrik, kiszalad;
S ott zokogja már szerelmét
Fia keblén, percz alatt.

Sir, nevet. reáomolva;
Csonkaságát feleli.
— Hát ha egy keze se volna:
Nem örülne-e neki?

Szisz Károly.

Istené ügyem!

(Eredeti beszély a székely népeletről.)

Irta MERÉNYI LÁSZLÓ.

(Vége)

Özv. Palló Mihókné életszerin aztánem-sokára minden elcsendesült; mindenki eltette magát a holnapra, csak Pallóné szemére nem jött a jótékony álmom; ott repdestek fölötté az álmom tündérszelloi, de egy se érinté meg aranyos szárnyaival, egy es szánta meg! Megolvasta a tíz, tizenegy és tizenkét órát is, mégse tudott elaludni! Az a váratlan öröm, mi ma érte, egyetlen, rég nem látott kedves fiáról szóló hírek, a közel kilátásba helyezett viszontlátás édes tudata, az idegenül levő sok pénz és Marci gyanús tekintete, mit vendégére lövelt, annyira felzavarták, annyira izgatottságba hozták egész lényét, hogy a világ minden kincseért el nem tudott volna szenderedni. Szegény öreg asszony! minden neszre, minden legkisebb zörelyre aggódva üté fel fejét:

— Ha, most jönnek, most ütnek rajta, most lojják el pénzét, most nyuvasztják meg!

Pedig azt aneszt, mi annyira aggasztotta, meglehet, hogy a mestergerendában régi-esülő szű, egy hitvány fereg, vagy az eszterhéj alatt sebesen elcsapó denevér szárnya okozta! De minek is röpköd most az a meznélküli böregér, vagy miért rágicsál az a hitvány szű fereg abban a nagy mestergerendában ily késő éj idején, mikor úgysem tudja megenni azt a nagy cserefa gerendát, mikor úgysem tud aludni Palló Mihókné nagyasszonyom? Mért nincs azoknak a hitvány fergeknek könyörületes szívök, hogy megszánnák azt a kínlódó öreg asszonyt, ki ha — székelyesen szólva — eltalált is piszonyodni!) sasult állapotában, egybe Marci gyűlöletes zöld fényben égő szemét látta maga előtt s egybe fölébredt!

— Mi dolog ez, én istenem, — kezdé Pallóné huszadszori megfordulás után, — hogy én ma egyáltalán el nem tudok szundítani?! A fejem forró, a nyelvem száraz, jaj, megöl az itlanság!) s úgy forgolódom ezen a pili derekajlon, mintha tízes szegekkel volna megtöltve és nem fosztott tollúval! No még ily kemény nem vót ez a puha derekajlon soha, penig kettő is van elernyedt!) esont-jaim alatt! Eh, sutina vigye el álmatalanságát, nem nyúszkölödöm!) tovább ebben a meleg ágyban! hanem fölkelek, kimegyek meghűtözni a hús ájberba s iszom egy huza-most!) a szejkéből!)

A hogy mondta, úgy cselekedett. Fölkelt, kiment a pitvarba, jót húzott a légeyből?) s aztán leült a küszöbre, lázas fejét az oszlophoz támasztva, nedvtelen égő szemével a csillagtalán égre bámult.

Sötét, terhes felhők vonultak el szemei előtt, melyeknek foszlányai közül a hold sáppadt képe tünt elé koronként, oly búsan nézve le a magasból arra az álmatlan székelnyőre, ki unalmában a felhők különféle alakjait vizsgálgatja, hasonlítva azokat különféle tárgyakhoz:

— Ni, az úgy néz ki, mint egy nagy brúgó, még a rézhúr is meglátszik rajta; amaz ott balra penig, mint egy uszó tutajly

1) Piszonyodni = szundítani. — 2) Itlanság = szomj. — 3) Elernyed = elenyved. — 4) Nyúszkölödni = ulve vagy feké ide-oda mozogni, helyét nem találni. — 5) Huzamost = hosszút, nagyot. — 6) Szejké = egy nevezet a székely az iható érzéforrások. — 7) Légey = viartartó edény, mindkét végén befenekelve.

s emez itt jobbra, mint egy tarélyos sárkány kigyó farkkal, denevér-szárnyakkal! Ni, még a garabonciás diák is — kö fölibe!) — ott ül a hátán! hogy lovagol az istenadta s most minyá leereszkedik a Firtos tetejére... Ha!.. mi ez?.. hallga!.. zajt, nem, lépteket hallok!.. szent Isten, ily későn!.. valaki mat-tat?) a csürkapun, most kinyitja, eléféle jó lassan, mint a hogy a tolvajok szoktak!.. Tolvaj, gyilkos, haramia!.. Minyá kajátok, tüzet, tolvajt, gyilkost kajátok, nem — nem kajátok! ellemem mit akar!.. Most a Csobán egyet kaffant?) s aztán az is — elhallgat! odamegyen hezzá s farkcsóvalva követi!.. Ez, ez nem idegen, ezt ősméri, de ki lehet? Marci? hisz ez a kihálóvan van!.. Ni, most rásüt a holdvilág... Jézus! hisz ez Marci! de mit akar? — ellemem!

Az öreg asszony most észrevétlenül behúzódt a pitvarba, honnan a szolgának minden mozdulatát szemmel tartotta.

— Elféle jó az életen... most ide tart, a — katona felé... valami van a kezében, mi lehet az? ni, hogy fénylik! Jézus! kés — kés! szent Isten, kés van a kezében! — gyilkos szándékkal van! minyá kajátok: tüzet, tolvajt, gyilkost kajátok! De mégse; ellemem, mit akar a tolvaj!?

Marci — mert valóban a gazember volt! — az udvaron, mindenütt a ház árnyékában, lábujhegyen végig sompolyogván, az ablakhoz lopózott hallgatóni.

— Csendesség van; alszanak! Most lássunk hezzá! A feje alatt a pénz, bizonyosan ott van, azt előbb kihúzó s aztán — — az Isten legyen neki irgalmas és kegyelmes, én — nem!

Most a hold árnyán, búsvilágát a gonosz emberre árasztotta; sáppadt volt annak arca, mint a ki most kel ki a sírből, reszketve egész testében, hogy szinte vaczogtak fogai.

— Huh, be hideg van! Fázom s erőm szakadkozik!)! Minyá összerogyok! Csak most ne, édes erőm, csak most ne, csak még néhány szempillantásig ne!

— Gazember! — susogta Pallóné, ki mind jól látta a bűnös önmagávali küzdését, s a hogy fogott annak ereje, ép úgy gyűlt Pallóné s mintha Marci ereje bele költözött volna, görcsösen szoritá össze ökleit. Ej, ha a Marci istöke most kezében volna!

— Még ne, még ne, tépelődött magával a szolgál, — csak még néhány szempillantásig! Facsaró víz a ruhám, mégis fázom! Erőm elhagyott! Oda vagyok s elvesztem!

Marci a kapuzáéhoz dőlt — pihenni.

— Gazember! — hallatszott másodszer is Pallóné gondolkodása lassu hangon.

— Valaki nevenem szólit, valaki — ki? — évődött Marci, — igen, az — — ördögök! Menyek, minyá menyek a — pokolba, csak várjatok! — S aztán tántorgó léptekkel megindult saját szavai szerint a pokolba.

A Csobán szűkölve mindenütt a nyomába volt.

— Valaki jó utánam, valaki kísér?) Nem, csak enléptem, meg ez a kutya!.. Hogy megijedtem!

Pallóné most a szemközt jövő Marci elől az ajtószegbe húzódt s így a gaz nem vette észre, hogy minden mozdulatát éber szemek kémlik.

Marci most föllépett a tornácba. A tornác deszkázata egyet recessent alatta mire visszahúzódt a tornác küldesz-kázatához s guggoló helyzetében suttogva mondá magának:

1) Kö fölibe! Sajátságos babonás kifejezés, rossz szellemek ellen használt övszer, hogy ha emlegítjük is, ha azt mondjuk: Kö fölibe! nem hallja s nem ért. — 2) Matatni = ujjal bíbrákni, kotorítani. — 3) Kafantani = ugatni szakadozva. — 4) Erőm szakadkozik = elhagyja ereje.

— Gyáva! Gyáva! még tulajdon lépésed-től is félsz?! Eh, vissza, dologral!

Marci másodszer is a tornácra hágott, de most már makacs elhatározással: lassú, nesztelen lépésekkel, lábujhegyen oda somfordált az alvóhoz, ovatosan kissé félrehajította róla a katona-köpenyt s baljával be-nyult a párnák alá, jobbajával pedig az alvó szíve fölébe emelte gyilkoló vasát.

Egy szuszánás, egy mocczanás és a gyilkoló vas a szívbé merül s kioltja a nemes kebel életét!

E pillanatban, mint a macska predájára, szökött elé Pallóné s mindkét kezével megfogta a gyilkos jobbot, kiabálva:

— Tolvaj! gyilkos! gyilkos tolvaj!

Az obsitos villámgyorsan pattant fel ágyából s mellen ragadta a rosz akaratú embert izmos markáival Jó kezek közt volt, igazán emberére talált! Mert az obsitos óriási erővel kirántva őt az udvarra, úgy sújtá a földhöz, hogy Marci nagyot nyekkenve, elterült, mint egy földhöz csapott béka. Most a kést kicsavarni, mellére térdelni s karjait kézrekeríteni, mindez csak gyermekjáték volt annak az erős székelynek.

— Halál a fejedben beste varas gyikja! — ordított Palló.

— Kötelet anyám, kötelet, hogy kössem meg ezt a varas békát! bizony még megcsufol vala, ha édes anyám — — kötelet, hozzon kötelet!

A titok el volt árulva önkénytelenül.

Pallóné ajgó szívvel hallgatta, hogy őt az idegen katona anyjának nevezte, de most nem tudott választást tenni: kötelet hozzon-e, vagy fia ölelésére rohanjon? Oh, de e percz nem volt alkalmas az anyai öröm nyilvánítására, azért csak betepegett a szobába kötélért, de azt sem hozza ki onnan soha, ha Juliska háromszor is a kezébe nem adja, s így valahogy mégis a rég nem látott kedves fiú kezébe kerül a kő, ki azzal Marci katonásan bakba kötötte s csak ekkor szólt:

— Istené ügyem, édes anyám! Bizony még megcsufol vala ez a hitvány toportyán fereg, ha édes anyám, az én legkedvesebb anyám — —

s az obsitos többi szavai az anyai forró csókban veszték el, épen úgy, mint elfogyott az én erőm, csekélységem érzetében a bekövetkezett családi jelenet lerajzolásához.

De még egy csepp:

Marci mint katona, gonosz merénylete-ért még aznap átadatot a legközelebbi had-párancsnokságnak, hogy lassanak felette törvényes és igazságot.

Ifj. Palló Mihók pedig, miután hugát jó móddal férjhez adta, megönsült s még most is élő tehetős székelgyazda.

Üdösb Palló Mihókné is meghozta az isten jó kedvét s most már nem panaszolko-dik, hanem mosolyogva, titoktartás pecsétje alatt túszoogatja a faluban, hogy már neki nem sokára kús unokája leszen. Adja Isten!

Az 1791-diki országgyűlés első ülései.

(Egy múlt századbeli pap utazása Budára. — Az Arany sas. — Túzi veszedelem. — Szerencsétlenség a „hez”-ben. — Az első ülés. — A veni sancte. — Disszoltózetek. — A második ülés. — A nemzetiségi kérdés majd száz év előtt. — Egy régi magyar vers.)

(Vége)

A második ülésről, június 11-kéről, következket írja Keresztési:

„Hasonlóképen nagy szibongással tartott a gyűlés: a ki szólni akart, publice felállott a székre vagy asztalra, a többi pedig kiáltotta: halljuk! halljuk! Ugy hogy sokszor egy fertályig sem lehetett csinálni csendességet. — Ekkor első volt az azonvaló czívódás a statusok közt, hogy a superior táblának nem lehet annyi jurisdictioja, hogy az ország bíráját in officio semel per semper stabilitassa, a tegnapi izenet szerint. — A királyi

commissariusokról volt a harc sok ideig, mint-hogy a statusok tüzesen kiáltottak ezek ellen s velek nem akartak tanácskozni; tehát ekkor egy-néhány commissariusból lett főispán (ex compo-sito) resignált, u. m. Almási Pál aradi, gr. Haller József máramarosi, gróf Szapáry József pedig gróf Teleki Sámuel nevében resignálta a bihar-vármegyei főispánságot; a kirkól hosszas vetélkedés után végeztetett, hogy a mely főispánok acceptáltattak a vármegyétől s azok is, a kik nem acceptáltattak, ad ulteriorem dispositionem maneat in statu quo, gróf Teleki Sámuel pedig, hogy kijátszassák Biharból, quaerat ius suum extra possessorium. — Végeztetett, hogy a korona s egyéb clenodiumok kitetésének 8 napig, estvíli 4 órától fogva 8-ig, azoknak kedvezel, kik megszünnének a koronázást nem várhatják. — A törvényes dolgoknak magyarul leendő folyásáról volt a hosszas sterilis disceptatio, melyet leginkább a Cis- és Trans-Tibiscanus circulusbeli vármegyék sürgették. — A tót vármegye, Croatia, Dalmatia pedig contradicáltak. Megállítottott pedig az, hogy a diarium irassék magyarul, a horvátok kedvéért pedig diákul fordíttassék és authenticáltassék, de hogy kinyomatódjon-e, abban meg nem egyezhettek. Hogy az egyik tábláról a másikra teendő izeneteket írásban olvas-sák el a deputatusok.

Mint-hogy a mágnás táblára a jánitor Rad-vánzky ur be nem bocsátotta a nemes ifjaka, azért lármáztak s öléssel fenyegették Radvánzkyt; innen azt izenték a statusok a felső táblának, hogy a régi szokás szerint szabad legyen bemenni, s meg is lett.

Ezután arról tanácskoztanak, hogy minden esküdjön meg ad fidelitatem patriae s e végre juramenti formula irattott s a gyűlés eloszlott.

A rendek ez utóbbi határozata, melyben lehetetlen az 1789-ki francia alkotmányozó gyűlés Bailly indítványára tett esküjének (serment du jeu de paume) utánzására nem ösmerni, teljese-désbe is ment. A negyedik országos ülésben mindenki esküvel kötelezte magát, hogy a rendek tudta nélkül sem adományt, sem hivatalt, sem semminemű kitüntetést el nem fogad. A főrendek eleinte vonakodtak az eskü letételétől, utóbb azonban a status határozottan kijelentett kívánatára és akaratára 139-en közülök is letették azt.

A második ülés napja estőjén megösmere-dett Keresztésnek a horvát követekkel, kiknek egyike Bedekovics ilyenformán beszélt hozzá: „hogy a magyar nyelvet nem vehetik be azért, mert szinte oly radicalis nemzet a horvát, mint a magyar s nagy gyalázat volna az, hogy idő-vel elvesztvén a nyelvet, megszűnne különös nemzet lenni s a magyarnak lenne szolgájává.”

Ime a nemzetiségi kérdés majdnem jelen stá-diumában!

Végül ide igtatjuk a kitörő, zajos, féket nem ismerő lelkesültség napjait oly híven festett, de a körülményeket teljes mélységükben föl nem fogós innen elfogott Keresztésnek az 1791-i országgyű-lésről hazafelé utazában készített ezen veszerzetét:

„Azt gondoltam biz én, Cynéas lehetek, Ha diétát látni Budára mehetek, Hogy szemlélek ottan Rómát s oly senatust.

Mely mint egy-egy király formálja a státust. De a ki megnézi valóban most Budát, Szemlélhet mint csudát, sok olyan bór dudát, Melyet midőn mások széllé felfuának, Külömböz a hangja sokféle pipjának.

Ennek a kevelység ajkát mozgatja, Annak mást mond nyelve, mint az akaraja, Ez szól és ír, hogy így bosszuját megállja, Az a zavart vízben predáját vizsgálja, Ezt a vallásbeli megvakult buzgóság Izgatja mint annyi hagymázó forróság, Ellenben amannak lakatolt a szája:

Noha a vallásnak ügye néz reája, Tele vagyon hazánk ezer factióval,

A vitorla együtt nem megy a hajóval, Ez-e a diéta, az a híres gyűlés,

Mely a mint mondatott, másoknak rémulés? Nem, sőt félek, hogy lesz csúfóló nevetés, Gyermekjatek s tarka pillangó-kergetés, Boldogtalan haza, — elrongyolt tartomány!

Melynek ez időben gyümölcsöd ily sovány! A Szent Gellért hegye, hogy neked ne szűljön Egeret; más hegyre kérésed készüljön, Ugymint lankadt karod emeld fel az égre

S az ott uralkodó hírvad segítségére, Hogy szívre vedn kétséges sorsodat,

Hozza ki a ködből remélt világodat. Ezután a sasmak imádjad kegyelmét, S szárnya alatt keresd fedneked védelmét.”

Tódor, az abyssinai király.

Tódor királyról eddig keveset, vagy talán épen semmit sem hallott az olvasó. Tul a tengereken Afrika keleti partján a vörös-tenger mellett van egy ország, úgy hívják, hogy Abyssinia; ennek az országnak uralkodója Tódor.

Angolország most háborút indított ellene, mivel fogva tart néhány angol alattvalót s azokat minden fenyegetés dacára sem akarja szabadon bocsátani. Ezért lett Tódor szerezsen király egyszerre híres emberré.

Tódor egyéniségét különféleképp ítélik meg mindannyian, kik eddig róla valamit írtak vagy beszéltek. Míg barátja volt az európaiaknak, dicsérték szelid bánásmódját, magasalták érdemeit; mióta pedig egyes európaiakkal rosszul kezdett bánni, nincs az a piszok, a mit ráneszórának.

Hogy értelmes és erőyes ember, azt tények bizonyítják, melyek közül elég egyet föllemlítünk: hogy alacson származása dacára, saját erejéből gyorsan a legmagasabb polczig emelkedett.

Azt sem lehet eltagadni, hogy ő folyton birodalmának felvirágoztatásán fáradozott. Rendet és biztosságot akart országában mindenek előtt teremteni, mert tudta, hogy ezek első kellékei minden művelődésnek s hogy ezek nélkül az európai civilizációt birodalmába átültetni nem lehet.

Tódor király azonban nem válogatta meg az eszközöket; hűtlen, rossz emberektől körülvéve, napról napra jobban kifejtett benne a zsarnokság iránti hajlam s valóságos despota lett. Hogy azonban oly kegyetlen barbare, mint némelyek írják, s oly iszonyu tetteket vis-e véghez, mint némelyek állítják, sem tagadni, sem bizonyítani nem merjük.

Tódor király mester a fegyverforgatásban, s kitűnően lovagol. Európaiak előtt szereti mutatni ügyességét, midőn lovára szökik, anélkül, hogy megfogná a kantárszárát. Testőrsége a hadsereg legvitézebb embereiből áll. Ezek részére fegyvertartat mindennemű európai és abyssinai fegyverekkel tölti meg.

Duffon angol utazó, ki 1863-ban látogatást tett nála, következőket ír:

Tódor királyt egyszerű pamut ingben talál-

tam palotájában s nem valamely trónon, hanem körülbelül egy láb magas pamlagon. Korára nézve a király nem lehet több 45 évesnél, közép természetű s jól megtermett férfiú. Arozóbőre sötét, feketéhez közeledik, különben legkevésbé sem hasonlít szerezsenhez; arcvonásai egészen olyanok, mint valamely európaié. Haja hosszú fonadékból hátra lefelé nyúl, szemei feketék és ragyogók. Magviselete igen barátságos. Arozkifejezése jóakaratra és eszességre mutat. Szóval, villogó szemek kivül lehetetlen rajta vad szenvedélyek nyomait felfedezni.

A hazatérő katona. — (Szász: Károly költeményéhez.)

A mi országát illeti, az termékeny és gazdag. Magasabban fekvő helyeken egészséges. Az élelem megszerzése azonban, különösen idegennek, nagy kellemetlenségekkel jár.

A Bűdös.

Kénbarlang a Székelyföldön.

A Székelyföld egyik legérdekesebb természeti ritkaságát mutatjuk be képünkön. Egy kénbarlang az: neve „Bűdös” — talán mert a kén-

nem illatos; és annál érdekesebb, annál nevezetesebb ritkaság, mert a természet hasonló játékaiban, csak Nápolyban, az Agrano melletti u. n. kutyabarlangban gyönyörködhetünk.

E barlang bent rejlik a székely bércek közt, szomszédjában a mult regényes és tünde ködében elvesző Bálványosvárnak, s a székely nép ájtatósága egy szent helyének, a Szent-Anna tavának.

E hegység közé Torjánál egy patak mentén mélyed az utas. Sűrű erdők, fenyvesek közt halad tova. Bálványosvár töve körül folyton mászva fölébb és fölébb. Az első kőspasz oromok jelölik, hogy a kénváreghez ért; hogy a kén országában vagyunk. Nemsokára látható maga az üreg is, egy szikla-oduban, mely körül elölte az életet a fojtó gőz. — A sziklapon nem láthatunk egy élő virágot sem; a természet egyik őseje diadalt ült itt egy másik felett. A növényvirágot pótolják a kénvirágok, melyek gőzből ezer különféle alakokká szilárdultak. *)

Az üreg maga, honnan a kén gőz meleg napokon különösen tisztán láthatólag előtör — nem nagy. Szája másfél öl magas; hossza mintegy két öl. Ezen kicsisége okozza azt, hogy a lélekzés benne halál, mert az üreg minden zuga telve a fojtó kén gőzzel, — míg a nápolyi kutyabarlangban, a gőz a barlangot csak bizonyos magasságig lepi el, úgy hogy az ember, félteste romlatlan levegőben levén, szabadon járhat-kelhet benne, és csak a kisebb állatokra, mint pl. a kutyára stb. életveszedelmes.

Ha belépünk a barlangba — természetesen visszatartva lélekzetünket — érzékeinket s idegeinket a gőzfürdőnek szászoroson fokozott gyönyörre futja át; s e gyönyörben majdnem elfeledkezünk a fejünk felett lebegő halálról — ha csakhamar a gondos vezető szava ki nem szólítana.

Az ilyen kénbarlangokban a laikus a természet titokteljes játékát, a természetbúvár még le nem csendesült vulkánok szüleményeit látja. A mi ez utóbbit illeti: több kisebbrendű földrengés is fordult már elő e tájon.

*) Különb. dacára a tenyésző erőnek hadat üzent kén gőz uralmának, tenyészőre mégis találtak a barlangban. Heufler — buzgó geológus — egy mohá-nemet talált benne, melyet a kén gőz el nem ölt.

Vannak adataink arra nézt is, hogy e kénhegyeket, különösen fejedelmek korában egész a mult század közepe tájáig bányászták.

A vidék népe számos történetet mesél el, mint létek sokan e barlangban részt vigyázatlanságból, részint önként haláltak. A megcsalott szerelem s az életuntság itt kerestek gyógyszert, mely fájdalmaikat elvegye — örökre. E szerencsétlenekre a barlang körül az egyszerű fakerezték még ma is emlékeztetnek. Nem ritkán található madaraknak és kisebb állatoknak hulláit is körülrte. Különb. az elbeszél példakéből, úgy látszik, hogy egyszerű lélekzés még nem fosztja meg az embert életétől, csak elkábítja, mert a kén gőz akkor gyilkol, ha nagy adagban szivattott be. Lukács Béla.

Az elmebeteg élete s irodalma.

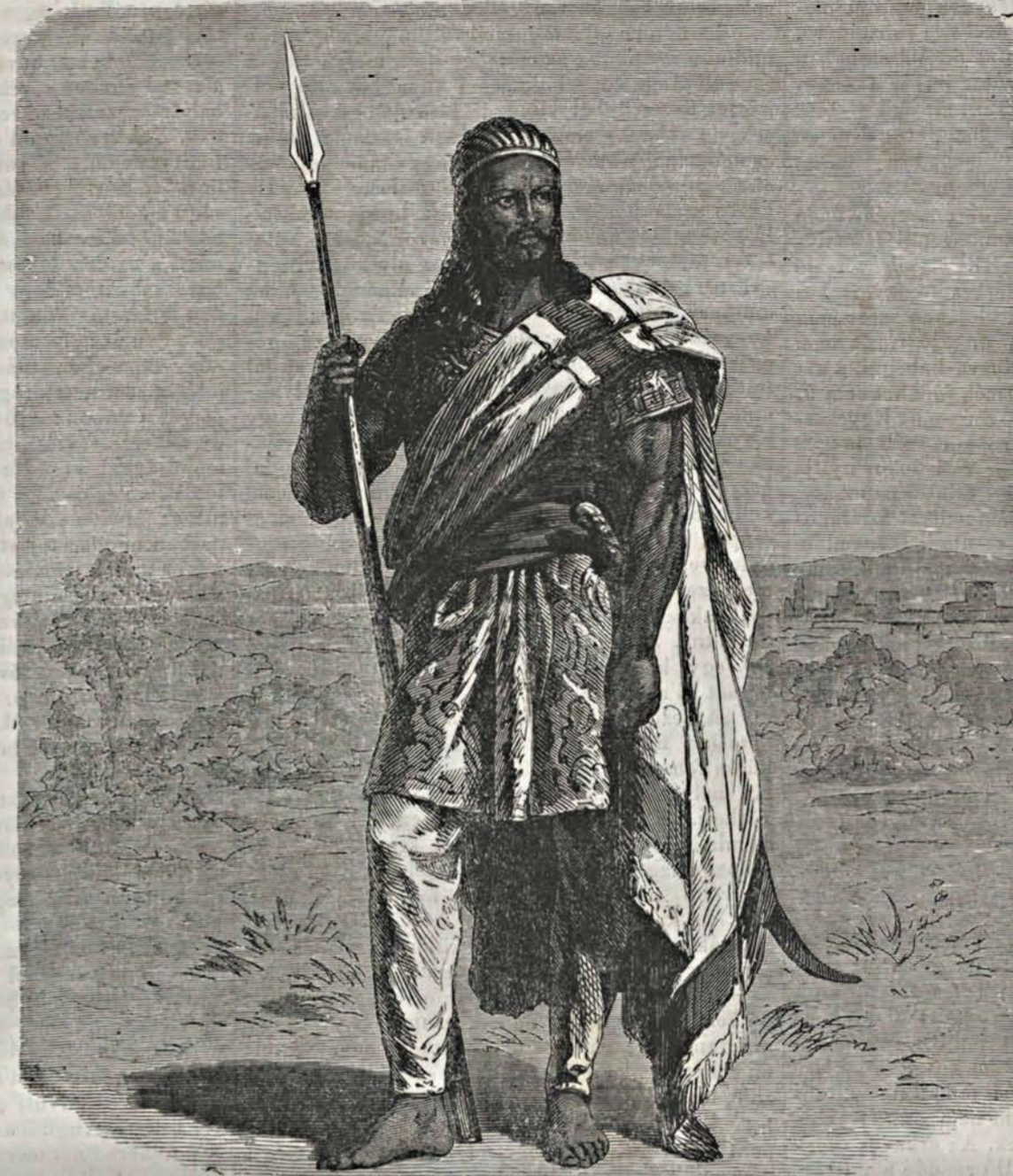
Mivel töltik idejüket az elmebetegek?

Ha néhány évvel ezelőtt intézték volna hozzáink a kérdést, azt válaszoltuk volna, hogy a számandó elmebetegek nagyobb része a legkegyetlenebb bánásmódban részesül.

Lerajzoltuk volna, mint rekesztetnek be sötét, mogorva, butorzatlan szobába, penészes szalmaszakon fekvő, durva darúcezel takarozva; vagy rideg bőrtőbe zártak el, megfosztva rokonaik látogatásától, s az egyházi szolgáló vigasztalásától. Hozzáteztük volna, hogy néha többet is egymáshoz lánczoltak, s rendszeren éjszakára ágyaikhoz bincseltek. — Bevallottuk volna őszintén, hogy a dühös tébolyodottakat embertelenül verik, s rabszolga módra békézzák meg. — Nem állítjuk, hogy e bánásmód a felügyelők kegyetlenségéből származott, egyedüli alapja ennek az, hogy nem ismerték kellőleg az életant, nem tudták, hogy a nyájasságnak és szélességnek mily bámulatos befolyása van még az érzéketlenek-re is. A tetleges büntetést mindennemű kitérő-és csalhatatlan ellenszerül tekintették, s valódi kínzás által akarták visszafordítani az értelmet.

E nagy tévedéstől, s az ily bánásmód veszélyes rendszerétől lassankint megjöttünk már. Ha olykor-olykor fordulnak is elő kegyetlen bánásmód esetei, azok sem a köz, sem a magán-tébolydókban gyát elhanyagolják vagy kineznek.

Ennélfogva úgy magára a családra, mint a szerencsétlen tébolyodottra nézve legkívánatosb, ha azt jól szervezett tébolydába helyezik el, hol szüntelen orvosi felügyelet alatt állván, részesül

Tódor, Abyssinia királya.

nem jönnek elő, hanem a szerencsétlen tébolyodott családjában, hol beleúnnak a gondoskodásba, nem türhetik gyámoltalanságát, végre elveszitenek minden természeti vonzalmat, s ellenszenük tár-

látható még az öngyilkossági kísérlet kékes vonása.

Most is lelelkedik, hogy a szögletbe szorithason egy nála gyöngébb egyént, s ha alkalom adná elő magát, menthetlenül megfojtaná. — Emitt egy

vándorló-legény alaku ifju, most buskomor, csaknem egészen bárgyú, majd kitérő vidám, s a legjobb kedélyű; első esetben

naphosszant a kemenczemellett morog, ha pedig jókedvű, akkor élénk s élces magánbeszéddel mulatja magát,

vagy pedig elkezd táncolni, s maga fújja hozzá a nótát; nem törődve semmivel, hogy körülötte mindenki nevet.

Az a választékos öltözeti ur, ki ujjait mellénye zsebébe mélyesztí, s egyik kezét oldalvást lógáza, magát legálább is Rothschildnek képzei, boldogan büszke roppant gazdagsága érdekében, de mindemellett is igen

nemeslelkű, mert ha előtte valaki panaszkodik s szegénységét emlegeti: rögtön tömött tárczájához nyúl s szétterjesztvén egy halmaz okmányt, kiválaszt onnan egy, két- vagy tizezerről szóló váltót s megajándékozza véle a panaszkó-

gyát elhanyagolják vagy kineznek.

Ennélfogva úgy magára a családra, mint a szerencsétlen tébolyodottra nézve legkívánatosb, ha azt jól szervezett tébolydába helyezik el, hol szüntelen orvosi felügyelet alatt állván, részesül

gyát elhanyagolják vagy kineznek.

Ennélfogva úgy magára a családra, mint a szerencsétlen tébolyodottra nézve legkívánatosb, ha azt jól szervezett tébolydába helyezik el, hol szüntelen orvosi felügyelet alatt állván, részesül

gyát elhanyagolják vagy kineznek.

Ennélfogva úgy magára a családra, mint a szerencsétlen tébolyodottra nézve legkívánatosb, ha azt jól szervezett tébolydába helyezik el, hol szüntelen orvosi felügyelet alatt állván, részesül

gyát elhanyagolják vagy kineznek.

Ennélfogva úgy magára a családra, mint a szerencsétlen tébolyodottra nézve legkívánatosb, ha azt jól szervezett tébolydába helyezik el, hol szüntelen orvosi felügyelet alatt állván, részesül

azon üditő s ébresztő eszközök áldásaiban, melyek a szelidség törvényén alapuló rendszergyümölcsei gyanánt tekintethetők.

Az elmebetegség jelensége körül-belől annyiféle, mint az azt előidéző ok; s ha egy tébolydában megismerkedik az ember a szerencsétlenek betegségének okaival, elcsodálkozhatik az eredmények különbsége fölött. — Egyik merengésbe mélyed s ideges félelemmel kerüli az embert.

— A másik a mértékletlen ivás miatt tébolyodott meg, várja az üdülést, hogy újra kezdhesse, a mit elhagyott. — A harmadik mivel uri egyén, modora, ha józan eszénél van, igen finom, de tébolyodottságában kóborlási vágy üldözi. Rongyokba burkolva magát, szökött el házatól; éjjel-nappal kóborgott, kunyhókban, árkokban hált s koldulva járt házról házra. Egyzben gyufát árult, mászora a vásárokat járta, végre a nyomozók szerencsésen kézre kerítvén, szelid őrizet alá helyezték, s ott tartózkodik, míg téveszméjéből ki nem gyógyul; akkor aztán visszatér családjához s élvezi társadalmi állása előnyeit. — Amott egy esinos szép leány varrogat; gyilkolási, öldöklési kországban szenved; egy-két gyilkosság vádja már terheli, többször kiakarta magát is végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

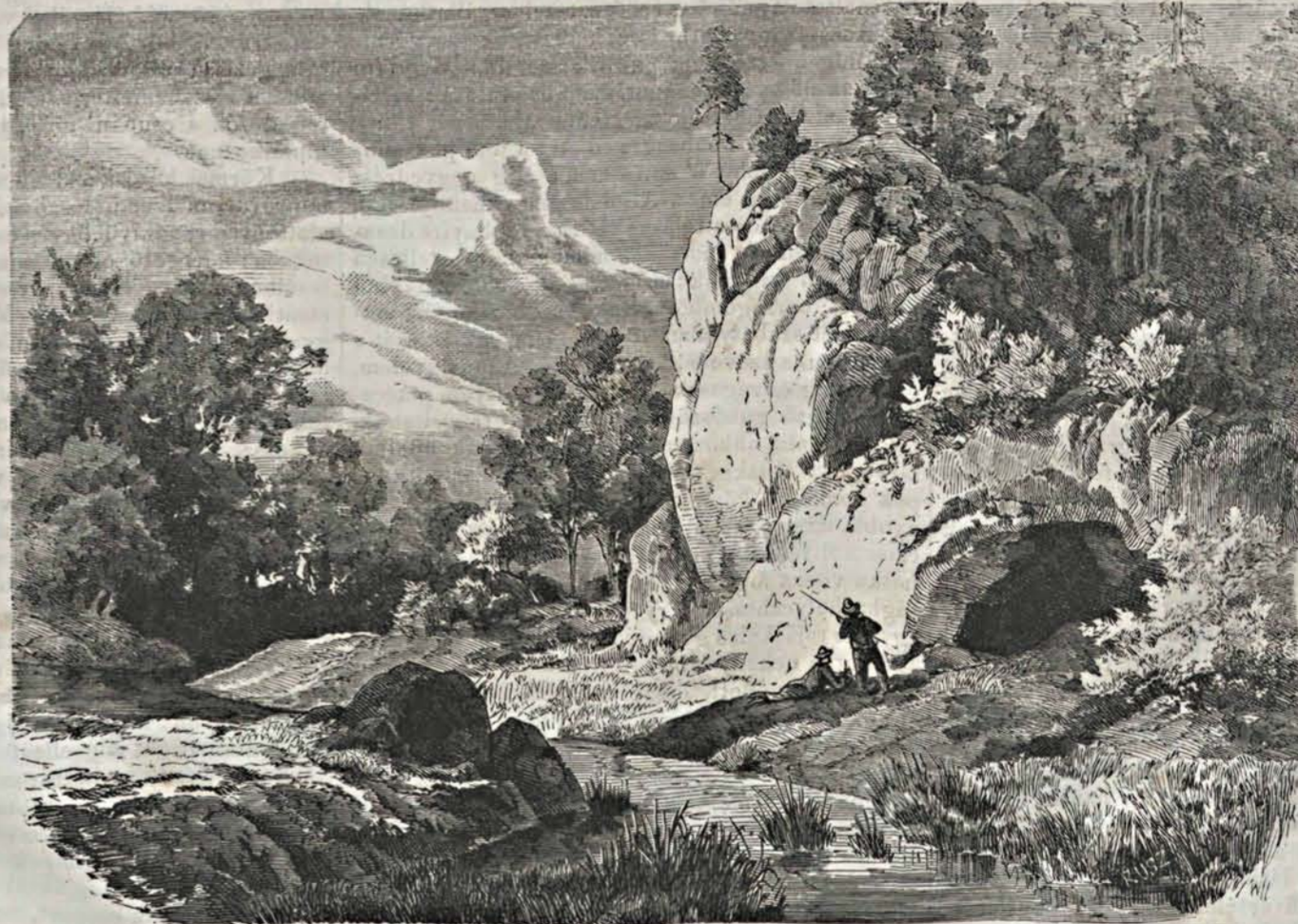
végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

végezni; hóhéfer nyakán

A Bűdös, kénbarlang a Székelyföldön. — (Keleti Gusztáv rajza.)

dót. — Egy másik már másnemű tárgyban képviseli, természetfölötti lénynek képzeli magát, s azt hiszi, hogy isteni erővel van fölrüházva. Majd a felhők fölén uszik, mint néha álmanban velünk is megtörtént, majd mint buvár a tenger mely fenékén kutat. Néha apostol, kit az Ur szent ízenettel küldött az emberiséghez, vagy maga „a régvárt megváltó”, hogy meggyógyítsa az emberi nemet s újja alakítsa a világot.

A földült értelemez tapadott agyrem épen oly különbözle, mint az a vad képződés, melynek a szerencsétlenek áldozatai. Egyik verselő tébolyodott, ki szüntelen keserves fűzfaverseket gyárt, néha csaknem megfullad kínjában, mert nem akar addig lélekzetet venni, míg jó rimet nem talál. Egy másik elkezd akadozva hebegni, s azt hiszi, hogy idegen nyelvet beszél, jöllehet sem ő, sem más nem ért abból egy szót sem. Egy harmadikat hírtelen némasági roham száll meg s három hónapon át csak evéskor és iváskor nyitja meg száját, pedig ugy evés, mint a papagály, ha a roham alább hagy. Egy negyediket folytonosan valami rossz tett elkövetése utáni szenvedély ösztönzi, s olyan csínyeket követ el, mik csak tébolyodott elmében születhetnek. Az ötödiknek fogadása tartja, hogy ő sem nem mosdik, sem magát megmosatni nem engedi, bármi történjék is vele, míg egy hatodiknak szeszélye azt követeli, hogy félkelvén kényelmes ágyából, a mellett reggelig fenállva virraszson. Számátlan ily különözsegeket sorolhatnánk elő, s méltányolunk kell azt a kitartó szelidséget, mely megkívántatik arra, hogy szépen elejét vegyék az ezekből eredhetők szerencsétlenségének. (Vége követték.)

A pók-birodalom.

Többé-kevésbé mindenki ismeri a pókoknak külsejét épen úgy, mint az általuk készített mesterséges háló-szövedéket. Természettudósok előbb a rovarok osztályába sorozták; alakjuk és kifejlesztésük körül eszközölt pontos és beható nyomozásoknak azonban sikerült kideríteni, hogy a pókok, mind alakjuk, mind fejlődésük eltérő volta miatt a rovarok közé be nem oszthatók és ezektől tetemesen különböznek. Az atka- és skorpiófélekkel tehát egészen önálló renddé alakították „pankányfélek” név alatt. Ezen osztályzatok azonban nekünk, célunkhoz képest, semmi dolgunk. Vesszük az állatot úgy, a mint találjuk s csupán legérdekesebb sajátságairól szándékunk egyenit említeni.

A pók-birodalom több száz fajt egyesít magában, melyek közül némelyek nagyon, mások kicsinyek; sőtét színek, majd fényesek; néhányan az emberi lakokban, majd ismét künn, erdőben, mezőkön, odvas fákban s bent a földben tanáznak; némelyek oly szervekkel bírnak, melyek segítségével a levegőben szabadon uszáhatnak ideestova, míg másoknál a helyváltoztatás végzésére hivatott eszközök kizárólag — a láb-szárak. Első tekintete ezen állatok teste ugyan tűnik föl, mint kerekded, puha gömb, hosszan tagolt lábárákon nyugodva; közelebb vizsgálva azonban, csakhamar fölismerjük, hogy ezen gömb-alakú tömeg nem maga az egész test: hanem annak csupán hátsó része. A tulajdonképeni test-törzs és fej képezi az első részt, mely aránylag igen kicsiny. S ezen testrészen vannak elhelyezve lábai, melyeknek száma nyolcz; tehát kettővel több, mint a rovaroknál közönségesen. Csápjaik, mint minőket a rovaroknál, ezek fejből kinőve, talánunk, nincsenek; de van egy pár, fűrészhöz hasonló falámuk, vagy metsző állkapcsuk, melyek éles hegyen végződnek. S itt, ezen ugynevezett *ollók* csúcán található még egy-egy piciny nyílás is, miből valami sajátos mérget bocsáthatnak ki, melynek hatása, kisebb rovarokra általában halálos. Ezen ollók egymás fölött fekszenek s az állatka csak akkor nyújtja ki és használja egész erejével, ha, vagy megtámadtatva: magát védeni kell, vagy pedig, midőn zsákmányát akarja teljesen hatalmába keríteni. A szemek — nem mint a rovaroknál, párosan összetettek: hanem egyes-riek, különálló; számuk 6—8 s egyenlőten csoportokban vannak a fejen szétszórva, minek következtében a pók látóköre tetemesen tért fog be. A pókok, a szó valódi értelmében, lélegző állatok; de lélegző szerveik is különböznek a többi rovarokétól. A testüket fedő boríték inkább bőr-, mint szarunemű s azt időszakonként magukról leveleztik. Miként a rákok s néhány más állat, azon csodás tulajdonsággal bírnak a pókok is, hogy elvesztett tagjaikat, urjánóvák által, rövid idő alatt, visszakapják; oly sajátság, mire támadó,

rabló természetűek — szokásaiknál fogva, föltötte sokszor szükségük van.

Demind e sajátságuknál föltűnőbbnek fogjuk találni a pókoknak azon íhetőségét, melynélfogva rendkívül finom, selyememű anyagból álló szálaknak öntestükből kibocsátására nemcsak képesek, de abban szerfelett ügyesek is; mely szálak csomózata: *pókháló, béka- vagy ökörnyál* név alatt, bizonyára mindenki előtt ismeretes. Ily egyes szálaból készítik az egész, huroknemű hálósövedéket, néhány faj pedig azon hosszú köteleket, melyeken a levegőben épen oly könnyűséggel uszálnak, mintha csak röpülének. Azon műszerv, mit nekik a természet ezen roppant vékonyzálak készítésére ajándékozott, igen szép gépezet. Az állatka belsejében mézganemű anyaggal telt különböző parányiszacsokkákat, vagy hólyagcsák vannak, melyek a test hátulsó végén egy kerek nyílással állnak összeköttetésben. E nyíláson belől *öt* kis, ugynevezett *szöví-szemölcs* foglal helyet, melyeken a szál keresztül húzódik. Nem kell azonban hinni, hogy külön, mindenik szemölcs csupán *csak egy szálcacska* készítésére volna rendeltetve, korántsem: e szemölcsök mindenike ezer meg ezer apró csövecskével van borítva; parányibakkal, minthogy feygyerzelen szem fölfedezhetné. S e csövecskék mindenike külön-külön egy-egy képzhetetlen vékonysága szálcácskát bocsát ki magából.

Az ezen parányi csövecskéből kieresztett, lát-hatatlan finomsága szálcácska, mint egy kötel külön fonadéka, egyszerűen: képezik ama fűszálat, melylyel a pók magát bármi tárgyhoz odakötheti. A legmagasabb fokú emberi ügyesség és minden kigondolható gépezet segítségével létrehozott legfinomabb szálak, összehasonlítva a legnagyobb pók amaz egyes fonalszálcácskáival, ezekhez képest valóságos hajókötelek. Ezen szálcácska mind határozottan külön vannak válya egymástól, midőn a szöví-szemölcsökből kijönék — s csak bizonyos távolságban olvadnak egygyé; de nem sodrás által, hanem csupán enyv- vagy mézganemű természetük következtében. A mit mi tehát egy *pókhálósál*-nak nevezünk: azt több ezer, láthatlan, finom szálcácska képezi.

A pókok ezen szöví szerve, tudományos szempontból tekintve, a legcsodálatosabb élénkségű gépezetek egyike; oly nemű, melynek létrehozásában az alkotó természet legmagasabb ereje remekelt.

Az állatka ezen szervek felett tökéletes uralmat gyakorol s tetszése szerint mindaddig működtetheti, míg csak a mézgafolyadékkal telt belső zsacsokcsák tartalma teljesen ki nem fogy; mihelytlen azonban ezen mézganemű állomány elhasználtot, minden erőfeszítései az állatának, hogy szálcák észterhesen, hiábavalók — s várnia kell, míg a természet, kifűrészhetlen vegytani áton, az elfogyott anyagot, magához vett tápszereinek alkatrezéseiől ujlag kiválasztja.

Mi a nemkülönbséget illeti: a him pók mindig kisebb, mint a nő, s néha alig negyedrészes nagyságú, mint emez. A nő tetemes mennyiségű, gömbölyű, fehéres tojáskákat rak, többnyire deszkahasadékba, melyeket némely fajok teljesen védtelenül hagynak; míg mások, hálósálakból alkotott, borsógömbölyű takaróba burkolják; mások ismét szabálytalan tömegekben rakják szét s valami puha szövedékekkel fűdik be. Azon figyelem, gondosság és ragaszkodás, melyet az ilyen, pécáskéiket rejtő gubószövedékek iránt tanúsítanak, igen hasonlít ahhoz, minővel a hangyák ápolják lárváikat. Gyakran láthatni, miként czepeki a kis pók gomolyba kötött tojásait, mely sokszorta nagyobb, mint ő maga, s habár megkísérjük is, elriasztani féltett kincsétől, mindannyiszor folytonosan vissza fog térni, hogy drága terhét biztonságba helyezhesse. Egy kerti póktól elrabortalt egyszerű tojáskák s gyöngédien földdel betakartam; az állatka néhány lábnyira utánam rohant, aztán hírtelen megállott, összehúzta lábait s látszólag élettelenül rogyott össze. Rövid idő múlva, midőn körülte minden elcsendesedett, lassan fölegyenesedett, összeszedte magát s óvatosan, figyelve megindult; azon helyhez érte, hol a tojáskákat elástam: gondosan megvizsgált minden roget, minden dobocskát, míg végre aztán aggodalmi tárgyának bőlletét fölfedezte; most elkezdte a földet csendesen szétkaparni rólu, kiszedte s megtisztogatta azokat egyenkint, friss szákkal körülfonta s magával vitte egy rejtett, titkos hasadéka. A pókok szerete és ragaszkodása kicsinyeik s tájsgomolykaik iránt oly határtalan, hogy — *Hantz* szerint — minden tagjukat, egyiket ke a másik után, letephetjük s még sem lehetünk képesek arra kényszeríteni, hogy azokat elbocsás-

sák; ha mégis történetesen a gubó, az anya megsértése nélkül, egyes elvehető s hirtelen úgy távolítottak el, hogy az anya meg nem látta és észre nem vette, hová tétetett: az állatka tüstént elveszti minden tevékenységét, összeroskad s mint halálrasedzettnek, reszkető tagjai összezsongorodnak. Néhány nappal ezelőtt egy gyermek, ki épen tanítványom s a rovarok iránt érdeklődik, hoz hozzám, felvilágosítást nyerve, egy borsónagy-ságu s gömbölyű, fakósárga selyemszövedékű gubón ülő pókokcskát. A gubóban tojáskái voltak s mind a nyolcz lábával oly erősen fogózkodott a burokszövetbe, hogy minden kísérletteltem, onnan leriasztani, hasztalan maradt. Vékonyságra-gott gyufát helyeztem teste alá, fölemeltem s csak négy lába elszakadásával bocsátotta el, életlenül jobban szeretett drága kincsét. A mint nem érezte magát a gubó: a föntebb leirt állapotba jutott; de mihelyt visszahelyeztem re: kétségbeesett mohósággal ragadta meg s mélyesztette abba ujjalag ép és csonka tagjait, egyaránt. Így történik ez minden pókkal, kivétel nélkül. Azon pillanatban, midőn a tojástartó zsacsokcsák visszaadtuk neki s annak jelenlétét észreveszi: minden ereje s vadsága újra s mintegy varázsiúrtára hírtelen visszatér; összes erejével ragadja meg kincsét, hogy azt ismét a legutolsóig védelmezze. Némely fajknál a kicsinyeket rövid ideig az anya táplálja, a legtöbbnél azonban, mint hiszünk, maguk gondoskodnak magukról, mihelyt a gubószálcácskából előjöttek, annyival inkább, mivel kifejledésük igen gyorsan történik.

Magokra hagyatva, megkezdik a fiatal pókok az egyedüli, magános életet; szegletek-, nyílások és hasadékokba vonulnak s onnan leselkednek zsákmányaikra, melyek elég szerencsétlenek körükbe tévedni. Válogatás nélkül, minden helyen kifeszítik hálójukat — bent a szobákban és kint a szántóföldeken, fákra, bokrokra és fűszálakra egyaránt; figyelemmel kísérve munkálodásukat, gyakran láthatjuk, hogy a levegőbe jó magasra felemelkednek, hol fonadékaikon csüggye, ugy néznek ki, mintha léghajócskáiban ülnek. Ily állapotban s a földtől több ölnyi magasságban igen gyakran rendkívül mennyiségben jelennek meg. 1831 őszén Angliában egy reggel, midőn az ember felbűredtek, merő pókhalósálakból álló légkörben találták magukat, mely nemcsak a föld felületét borította teljesen, de ezen fölül 30—40 lábnyi magasságig emelkedett, létrehova és alkotva a kisebb mezei pókok számtalan miriád-jaitól.

Darwin, világgörül utazásában, midőn hajója a partot már hatvan órányi távolságra hagyta maga után, a köteleket egy szeszere csak roppant mennyiségű pókhálósálal vett észre, mint szintén sivar, lakatlan és félreeső szigeteken is nagy tömegekben talált ilyenekre. És ezen, a világ minden részében elterjedt állatnak — mindnyájan ragadozók s csupán törbejett zsákmányaikból táplálkoznak.

Körme közé kerülvén a póknak a vigyázatlan rovar, melyet hálósövedéke segítségével vagy alatomos, rendkívül ügyes csuszásával ejtett birtokába: mérgező ollóit haladéktalanul áldozata testébe meríti s ily egy pár szúrás után a rovar nemthetlenül vesze van. Megtörténik azonban gyakran, hogy nagyobbbfaj, erős rovar akadván a hálóba, a póknak minden erőlködése, ellenfele testébe merítheti gyilkoló ollóit, a törbe jutott tekintélyes rovar ellenállásán megtörik — s mivel a hosszabb küzde, testének puhasága, tehát szerfelett könnyen sérthető volta miatt, csaknem annyi volna, mint bizonyos veszedelem: a küzdelmet rendszeren abbahagyja, mihelyt átlátta, hogy a győzelem gyorsan ki nem vihathó. De ha egyszer a szövedékbe belebonyolódott a rovar: nem is szükség s ritkán is teszi a pók, hogy egyenes támadást intézzen ellene. Azon igyekszik, hogy annak csápjait és lábait sürin behálózza: összekössse s így teljesen használhatatlanká tegye; ez megtörténvén: nagy meglepődéssel félre vonul s nyugodtan várja, míg ellenfele végyergődéseiben minden erejét kimerítette; mi bekövetkeztvén, halálos szúrásaival aztán áldozatát könnyen megöli. Azon fajok, melyek zsákmányaikat hálósövedékeikkel ejtik törbe: *üll*-pókoknak; melyek pedig futva vagy ugorva fogják el: *vadász-pókoknak* s végre a harmadik csoport, mely semmi hálósövedékem ulve várja áldozata idevetédsét: *leselkedő-pókoknak* nevezetnek. Szokásaikhoz ismertetés külön-külön, az egyes fajok leírásához trtozik, mit az alkalmommal nem tüztem ki föladatomul. Meg kell azonban itt említenem, hogy a legtöbb pók nappal vadász zsákmányára, midőn a rovar

egész özőne mászik, röpök — földön, léghen; bár vannak olyanok is, melyek nappal és éjjel egyaránt fáradhatlanul úzik rabló-gyilkolásaikat.

Szováthy Lajos.

Visszapillantás a kiállításra.

Paris, nov. 18-kán.

A világtárlat két hét óta be van zárva, s a kiállítók, a mint hallom, serényen elhordogtják a szemlére kitéve volt tárgyakat. A mint hallom, mondom, mert én ugyan a kedves nagy halott tagonkint bonczolását látni nem ohajtom, sőt, ha csak kénytelen nem leszek, mig ez ismét fel nem támad, fejleje sem megyek a Marsmezőnek.

Halottunk nevezem a kiállítást, de valamint a nagy és hasznos emberekről jó éneklő a költő: Non omnis moriar, magnaque pars mei vitabit Libitinam, ugy az 1867-ki világtárlat is fennmarad nemcsak emlékeztünkben, de az ezutal véghezviendő mü-eiben is az emberiségnek.

A ki a 67-diki világtárlatot az ezt megelőzőtől figyelmesen összehasonlította, lehetetlen volt nem nagy haladási tenni észre.

A különböző nemzetek, melyeknek fiai számosan sereglettek volt ugy ide 55-ben, mint Londonban 62-ben, kisebb-nagyobb mértékben hasznukra fordították a látott dolgokat. Ha mindenkori tanulságos az utazás, mennyivel inkább ilyenek kell lennie oly alkalommal, mikor a világnak legkitűnőbb müvei valahol együtt szemlélhetők. Ezeknek tanulmányozására egy pár nap vagy habár hét is természetesen nem elegendő; de van egy ily rövid kirándulásnak is egy megbecsülhetlen és sokak által nem is sejtett haszna: a haladási vágy fölbresztése. A ki nem könyvekből vagy mások elbeszélése után, hanem saját szemével látja, mennyire előbbre vannak más népek a magánál, azt, ha keblében a „szent tüzek,” melyet hazaszeretnek hívunk, csak egy szikrája ég is, ellenállhatlan vágy ragadja meg az elmulasztottakat kipótolni. A mivel itt a mult nyáron megfordult honfitársaim közül csak találkoztam, mind nem győzte a polgáriadás tüneményeit, s nemcsak a tárlaton, hanem azon kívül is, a városban, a térságban csodálni, mindannyiszor felkiáltva: nálunk is így kellene. S én szeretem hinni, hogy ez eredménynek meg fog látszani nyoma nemcsak a jövő általános kiállításán, de sok egyéb intézkedésen és javításokon. Kár, hogy többen nem jöhettek ide honfitársaink közül, sem zarándokolhattak az emberi közműveltség templomához; különösen kár, hogy az iparos osztály és a tanítóit kar sorából oly kevesen látogattak meg a párisi tárlatot.

Meglehet csodálom, de a neveléssel tüztesen foglalkozó férfiak közül, egy pár realiskolai tanáron kívül, alig egy-kettő jött ide, én legalább nem láttam többet, se nem hallottam másokról. Pedig volt ám a közoktatási szakban is tömérdek nézni és tanulni való.

Ott állott mindenestől fölszerelve a porosz és svéd népiskola mellett, habár hiányosan ellátva, az amerikai elemi tanoda; ott, hogy egyebekről hallgassak, a szász és francia közoktatásra tartozó minden eszköz, a tanításnak eredményei: a növendékek munkáival egyetemben. Mennyi utánozni, mennyi meghonosítani valót nem láttak volna itt olyan szakemberek, a kik a hazai nevelés jelen fokával ismeretesek.

Én ugyan elég gondosan vizsgáltam meg a tárlat eme részét is, de nem tudva, mit ismernek a tanító okadaba, mit nem: bajos nekem a tapasztaltakat egy leirnom, hogy se ismert dolgokat s talán hosszasan, hiába ne adjak elő, se ismeretleneket vagy épen ne, vagy csak röviden érintsek. Mindazáltal megkísértem, ha csak oly sommásan is, mint a porosz, svéd és amerikai iskolákkal tettem, még a francia, valamennyinél legteljesebb, köztanítási tárlatnak is adni vázlatát. Ezutal azonban egyebet, a magyar kiállítási osztályra vonatkozó néhány észrevételt íktatok ide, jövőre leendő hasonvétel végett.

Minden magyar, ki csak a tárlatot meglátogatta, pártkülönbség nélkül megvallotta, hogy Magyarország azon nincs méltó módon képviselve. Egyrészt mivel aránytalanul kevés tárgyat s ezt is többnyire csekély mennyiségben küldött, másrészt mivel az élleli czikkeket kivételével, a többiek az osztrák tárgyak közé voltak keverve. Ezt részint a kormányznak, részint az otthoni bizottmányoknak a megaknák a termelőeknek kell tulajdonítani. Szeretjük hinni, hogy a legközelebb rendezendő hasonló világnépepély alkalmával

ezeket a hibákat nem fogják ismételni. De el fogunk kerülni egy másikat is, remélem.

A magyar kormány három egymástól független bizott küldött ezutal a kiállításra; az osztrák egyetlen egyet, főbiztosi minőségben. Ennek irányában a mi bizottaink nem bírtak elegendő nyomattékkal, s általában nem vala közöttük senki hivatala, hogy Magyarország a többi bizottságok irányában egymaga képviselje. Ez is, véleményem szerint, egyik oka volt országunk alárendelt szerepének, a mely többi között abban is nyilatkozott, hogy hivatalos ünnepeleknél egy-némely bizottunk nem az öt megillető helyre hivatott meg. Mások egy országos tekintélyű főbiztost kell kinevezni, a ki mind állása, mind szokott határozottsága által magának, és a melyet képvisel, a kormánynak tisztetletet szerzeni kész és képes is, s a gondjaira bizott országos érdekeket minden igények irányában megvédeni elég erős legyen.

Irányi Dániel.

Egy magyar menekültről.

Egy magyar menekült viszontagságteles sorsáról tudósít bennünk közeléből Dobránszky Péter ur, a berlini magyar egylet tagja. A menekült neve: *Herc Lajos*, ki a forradalomban a horvátok ellen harcolt, a vihar lezajlása után pedig külföldön kerestet menhelyt. Később beszökött megint hazájába s mint vidéki sziniszagató kereste kenyért. Azonban a rendőrség nyomára akadt, és kénytelen volt ujjalag itthagyni az országot. Idegen földön is folytonos üldözés tárgya volt: zaklatták folyton s egynehányszor el is fogták. Így 1859 elején, idén midőn Egyiptomból visszatért, Konstantinápolyban, mely alkalommal különösen az akkor angol eredesi minőségben ott tartózkodó Türök eszözlésére szabadult meg. Ugyanazon év nyarán Galaczon, mikor hajóba akart szállani, fogták el újra s csak több hajósokai egyélyes föllépése mentette meg. 1862-ben Gyurgyevőn fogottat el megint Olaszországból visszatért, mikor is az angol konzul eszözlésére, mint rhaja (török polgár) Törökországba küldött. Azóta viszontagságteles sorsa átvezette Ázsián, Afrikán, Amerikán. 1866 októberében az új világban Bernude szigeténél, a mostanában sokat emlegetett Tortola közelében, hajótörést szenvedett, mely alkalommal csekély vagyonát elveszté s a habokból csak maga tudott megmenekülni. Az ijedtség, hülés, szokatlan életmód tüdőbajba ejték, melyből azonban maga magát kigyógyította. Az orvosi szakban nagy gyakorlata volt s a messze földön ezzel kereste kenyért, szép ásvány-, oisga-, kagyló- és korallgyűteményt szerezvén magának. Hírét vevén az amnestiának, átjött Európába s jelenleg még Berlinben tartózkodik. Miután az ut fölemészette szép gyűjteménye árának legnagyobb részét, most a porosz király által egy korallért neki ajándékozott összegből, s szintén egy korallnak a berlini magyar egylet körében történt kisorsolása bevételéből tartja fenn magát. — Dobránszky ur arról értesít, hogy a sokat hányatott számzótt hazatérhetési engedélyre vár még. Mi ugy tudjuk, hogy az általános amnestia után ilyenre nincs szükség s minden veszély nélkül bizton hazatérhet.

Egyveleg.

— *(Rákóczi bölcsője.)* Az a bölcső, melyben II. Rákóczi Ferencz gyermekét aludta, gr. Eszterházi János birtokában van Kolozsvárt. Ezen, a régiség miatt itt-ott már rozadával bevonnott rézlemezből készült bölcsőnek jászok, vagy vályu alakja van; két oldalán a szülő, t. i. II. Rákóczi Ferencz s Zrínyi Ilona neveinek kezdő-betűi vannak apróbb rézgomokkal kiverve. Ez erekyét a mostani tulajdonos egyik anyáról való öse, gr. Kornis Antal, a régiségek nagy barátja, vitte volt el Erdélybe, a mult század második és harmadik tizede között, Rákóczi születéshelyéről, a zemplénavarjegyei bors-i kastélyból.

— *(Pekry Lőrincz zászlaja.)* Pekry Lőrincznek, II. Rákóczi Ferencz tábornokának egy teljesen új zászlóját őrzik az erdőnyi muzeumban, mely alakjára nézve u. n. feszekfarku zászlók közé tartozik. Kelméje fű-zöld tafota, diszitménye arany. Jelmondata közül vitézhez méltó az, hogy: inkább tisztességben meghalni, mint gyalázatban élni.

— *(Farkaskaland.)* Ung-Viska helységében két viskai lakos háza körül egy szeszere ott terem hat ordas farkas, a javából éjjel tájban. A házőrző

kutyák észreveszik őket, s hajrá közéjük csapnak, s viaskodnak szörnyen. Az illető lakosok meghallják a zajt, kirohannak az udvarra, hogy kutyáikat a farkasok közé ki ne eresztsék; a palánk alatt épen akkor bujik ki sietve valami, melynek farka és két hátulsó lába meg az udvarban van, a két ember kutyának nézi, megragadja és huzza befele, a mint behuzta, látta, hogy farkas biz az, hírtelen elbocsájtták, a kutya neki megy és volt hez az udvaron. A jelenlevők hamarjában fáklyát gyujtottak, erre aztán a farkas megröknyödött, s bele ugrott egy árokba, ott az asszonyok s férfiak addig püfölték, míg életét resignálta. A többi öt farkas pedig a ház előtt vonított másnap délig. Puska nem volt; s így az egész utca ostrom zár alatt volt.

— *(Livingstone, a híres afrikai utazó)* nem rég elterjedt halálhírét újabb adatok nagyon kétségessé teszik. Legközelebb nevezetesen a londoni királyi földirai társulat ülésén, ennek előke, sir Roderick Murchison egy levelet olvasott föl dr. Kirkől, ki szintén Afrikában, Zanibarban tartózkodik. E levélben írja Kirk, hogy nemrég egy négerrel akadt össze, a ki egy karavánal akkoriban utazott Vembából Marangába. Ennek környékén, melyen több főnök uralkodik, találkozott egy fehér emberrel, ki 13 suaheli-nyelvet beszélt néger kiséretében ment oda. Mindnyájának volt löfegyvere, s hatnak közülök kettőfősöví. A fehér ember, ki közép nagyságu volt és fehér ruhát viselt, az odaváló főnöknek egy tükröt ajándékozott, a melyért cserében ajánlott elefantosontot nem akarta elfogadni, minthogy — a mint mondá — ő nem kereskedő. Többet nem tudott róla mondani a néger. Kirk aztán elővette Livingstone arczképeét s ebben a benszüllött azonnal ráösmert az emlegetett fehér emberre. Kirk utazásokat is tett rögtön a néger által megjellett vidéken; de a híres utazónak még eddig nem akadt nyoma.

— *(Hogy lehet gazdag feleségre szert tenni?)* Bécsi lapok írják a következő mulatságos kis történetet: Egy déuszagad bankár iródjában, kinek szép eladó lánya volt, 1000 forint évi fizetéssel dolgozott egy fiatal ember. Egy napon főnöke elé lépett és megkérte leánya kezét. „Megörülte az ur?” kiáltott a bankár, fölmérgesedve e vakmerőségén. „Bocsásson meg ön — felelt a fiatal ember — én társ vagyok Meyer-nek itt és itt.” — „No, ha csakugyan társa ön Meyer-nek, akkor odaadom a leányomat.” A fiatal ember elutazott Meyerhez s megkérde tőle, nem lenne-e kedve társul fogadni őt? Meyer vállalt vonogatta és nem tudta mit gondoljon a fiatal emberről, a ki így folytatja ajánlatát: „Különben tudja meg, hogy én ennek és ennek a bankárnak veje vagyok Bécsben.” — „Ha így van a dolog, akkor szivesen.” — Így lett a fiatal ember Meyer társa és a bankár veje.

— *(Az elefánt eke előtt.)* Az angolok Indiában az elefántot eke elé fogták, és ezen harcziás állat igen békés mezei-munkáinak bizonyult. Angol kovácsok nagy és igen szilárd ekeket készítenek, a minők ilyen óriás állathoz illenek és ezeket aztán a földközi tengeren, az isthmusi földszoroson, vörös és indus tengereken át rendeltetésök helyére küldik. Minden reggel napkeltekor az elefánt vezetőjét övénél fogva, felteszi a hátrára és kiindul a mezőre. Két cseléd vezet a két ekezarvat és miglen a nap az égen áll, az elefánt mindig előre ballag, maga után hagyva egy hosszú halomot, a barázda t. i. melyet huz, 4 1/2 széles és 3' mély.

— *(Szóvalkozottság a csatáiban.)* A washingtoni hadügyminiszterium tudósítása szerint az északamerikai polgárháboru első csatája, a gettysburgi csata után a csatáitelen elszörva 27,000 fegyvert találtak. Ezek közül 24,000 meg volt töltve, még pedig 12,000 duplán; 6000-ben pláne 3 vagy még több töltény volt. Némelyikben hat gölyónál is többet letek, de csak egy löportöltényt; egy Springfield-puskában 23 töltényt találtak.

— *(Kuriózum.)* Prágából írják, hogy egy nagyobb szerű lopásn rajta kapott sulancz már majd egy év óta ül a fenytő törvényeszek börtömben eltétlenül és kihalgalatlanul, miután a törvényeszek nem képes fölfedezni, hogy a jó madár miféle nyelven beszél. Vagy 15 nyelven intéztek hozzá kérdést, de egyike sem tud felelni, mert egyiket sem érti. Beszède a cigánynyelzre hasonlít, de cigány tolmács sem boldogulhat vele. Bezárták tehát a börtönbe más jó madarak közé, hogy megtanuljon köztük csehül. Tíz hónap alatt még azonban nagyon kevésre vitte.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

(A „Századok”) a magyar történelmi társulat e közlönyének harmadik füzeté megjelent a következő tartalommal: Benkő József életrajza, gr. Mikó Imrétől; Zrínyi Péter, életrajz, Pauler Gyulától; Egy levéltárnok emléke, Jakab Elektől; Békésvármegye főispánjai, Haan Lajos-tól; Történeti kalászatok I—IV., Lehoczky Tivadartól; Könyvismeret (Horváth Mihály kisebb munkái) Garadytól. Tárca.

(A „dunamelléki ref. egyházkerület története”) című érdekes tartalmú emlékirat jelent meg; néhai Tormágy János, azon egyházkerület főjegyzője, később superintendens kézirata után közli Fábán Mihály ref. lelkész. A mű külön lenyomat a „Sárospataki füzetek”-ből, 120 lapra terjed s 1 forintot kapható újév a közrebocsátásnál (Oszd, utolsó posta Szemes) — ki azt az ár beküldése után bérmentlenül küldi a megrendelőnek.

(Günther „Hasonszenvi állatorvosa,”) a XII-ik eredeti kiadás után Remény Arthur által átdolgozva, Grillnél egy 497 lapra terjedő kötetben megjelent s 2 ft 60 kron kapható. E könyvet több évvel ezelőtt már Náray Imre is lefordította a VIII-dik kiadás után; de azon fordítás már teljesen elkel, s így igen helyes, hogy az állattartó magyar közönségnek ismét módot nyújtottak a hasznos házi könyv megszerzésére.

(Gibbon angol történetíró) világhírű nagy műve: A római birodalom nagyságának és hanyatlásának története, magyar átdolgozásban jelenik meg, Ráth Mórnál. Az átdolgozó, ki a nagy művön czélszerű rövidítések tett, Hegyessy Kálmán. Az egész mű 8 terjedelmes füzetben fog megjelenni; egy-egy füzet ára 1 ft 20 kr. A történelmet kedvelő közönség bizonyosan örömmel üdvözölné a nevezetes mű megjelenését irodalmunkban.

(Megjelentek:) Tassy Edetől Szegeden: „Tükördarabok az önismeret és emberismeret világából” című könyv. Ára 1 ft. — Saska Károly pedig táblázatot adott ki „A körterülettel egyenlő térszámú rendes négyzög oldalát kijelölő húrnak a négyed körívvel egyenlő hosszúságú húrnak tisztán mértani általános meghatározásáról.” Ára 20 kr.

(Borászati lapok.) Gyűrű Antal „Borászati lapok” című szakközlönyre nyit előfizetést. Előfizetési ár: negyeddévre 1 ft; egész évre 3 ft.

(Új vidéki lapok.) Jászberényben új évtől kezdve „Jász-kunok” című vegyes tartalom heti lap indul meg, s minden vasárnap egy iven fog megjelenni. Szerkesztője Horváth Farkas, kiadója Polgáry Ferenc lesznek. A főlhívás igéri, hogy a kerületi és községi élet, továbbá az ottani egyetlek és testületek közege lesz, s a vidéki élet hű képét igyekszik visszatükrözni. A lap fennállását egy évre több biztosították. Az előfizetési ár egy évre 4 ft, évnegyedre 1 ft. — Nagyszombatban is egy „Heti Közlöny” fog megindulni, melynek szerkesztésére Bodnár Zsigm. tanár vállalkozott.

(A „Méhcsok” című ifjúsági hetilap) első száma Sz. Kalocsa Róza szerkesztése mellett megjelent és beküldetett. Ezen első szám új tapintatos gondnal van összeállítva, mely kezkesedik a vállalat életrevalóságáról. Vannak benne: bevezetés, Farkas József tanártól, egy kis költemény Halász Dezsőtől, beszély Varga Jánostól, szindarab Kalocsa Rózától, ösmertterjesztő cikkek Thaly Kálmán és Lukács Bélától, játékok és talányok. Előfizetési ára a lapnak egész évre 6 ft, negyeddévre 1 ft 50 kr. mely a szerkesztőhöz (Pappnövelde utca 7 sz.) küldendő.

(A képzőművészeti társulat) különben is érdekes kiállítását még érdekesebbé tette Erzsébet királynának sikerült arcképe, mely Wagner jeles festésze hazánkba műve, s e napokban állíták ki.

Közintézetek, egyletek.

(Magyar tud. akadémia.) Deczember 2-án Kubinyi Ágoston elnökléte alatt a math. és természettud. osztály tartotta ülését. Előbb gr. László Kálmán olvasta az ékezfoglaló értekezését „Magyarország madarairól.” Több év óta tanulmányai tárgyát képezi a madarak élete s az egyes fajoknak determinálása. Eddigi tapasztalatai nyomán meglehetősen kimerítő adatként állíthatja föl, hogy hazánkban 203 vándor madár-faj, 192 szárazföldi

és 112 gázló faj található. E fajok közül a feltűnőbbeket egyenként ismerteti, többnyire saját tapasztalataiból füve egy-egy érdekes vagy jellemző esetet az ismertetéshez. Utána dr. Pólya József felolvasása következik. Azt a kérdést veszi tüzetes boncolás alá: van-e, és mily befolyása a föld alatt lévő u. n. talajvíz fölfakadásainak a hagyományos betegségek előidézésére. — Fejtegetése eredménye körülbelül abban foglalható össze, hogy a typhus és talajvíz között közvetlen összeköttetés ugyan nincs, de a talajvíznek visszaapadása után különösen zártabb helyeken oly vegyületi lég marad fenn, mely a hagyományt szokta előidézni, s különösen a bőr likacsain keresztül van ártalmas hatással a testre. — Végül dr. Akin K. Károly, az akademiának nem-tagja olvasott, az osztály felszólítása folytán, „Faraday Mihály tudományos működéséről.” Néhány szóval megemlékezett a nagy brit tudós gyermek-éveiről: hogyan növekedett mint könyvárus inas, s aztán hogy küzdötte föl magát, számos nehéz körülmény között a tudományos pályára. Majd áttért tudományos vívmányai elősorolására. Maga a felolvasó is avatott szakférfi lévén a vegytanban, mely körül Faraday halhatatlan nevét szerzett, tüzetesen ismertette annak egyes találmányait.

(A Kísfaludy-társaság) titkára közé teszi a pártolói illetéket befizetett tagok névsorát, s azon pártolói illetményeket, melyek az 1864—1866-ik évi folyamra szólnak. Megjegyzi továbbá, hogy Shakespeare művei, a „Tót népdalok” s Gregussnak a balladáról írt könyve a társulat kiadványai ugyan, de nem tartoznak a pártolói illetménybe, s ennél fogva csak külön rendelkeznek meg. A jelen évi pártolói illetményről sajtó alatt vannak: Pákh Albert szepirodalmi munkái s Feuillet Oktávnak „Sybilla története” című regénye.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(A gácsi gyár) a párisi világtárlaton is becsületet szerzett a magyar iparnak. Kiállítási tárgyai meggyőzték a világot, hogy hazánkban nem csak liszt- és vas-ipara kitűnő. Több mint egy század óta áll e gyár, s bár az első hazai posztógyárunk, még sem méltányolják mindenütt. A posztógyártás nálunk igen nagy akadályokkal küzd ugyan, (egyik legfőbb ezek közt a drága munkabér) mégis a gácsi gyárnak sikerült oly cikkekkel mutatni be a világtárlaton, melyek versenyre keltek az országok hasongyártmányaival is, melyek a posztógyártással a világ rovására uralognak. Különböleg posztókat és shawlokat állított ki, s ezeknél mind az anyag jósága, mind az előállítás mód tökélye általános elismerésre talált. A kiállított shawlok egyikét Napoleon herceg vette meg, elismerve, hogy ez cikkekben a szoliditás izléses díszszel párosult. A gyártás mai virágzása főképen Mommer Antal igazgató urnak tulajdonítható, ki azelőtt hosszú ideig foglalkozott a külföld több kitűnő posztógyárában, s tapasztalásait az utolsó évtizedben a gácsi gyártra nézve oly gyümölcsözővé tette, hogy gyártmányai kiállják a versenyt a külföldiekkel. Mindenféle gyapjúcikket gyártanak most ottan, s az elfoglatás folytásvást oly nagy, hogy az intézetet okvetlenül meg kellend nagyobbitani. A párisi jury elismerésben részesíté e magyar gyárat, mely előbbeni kiállításoktól érmeikkel is ki lön tüntette. Raktárai vannak jelenleg Pesten, Debreczen, Miskolcz, Kassa, Losonez, Lőcse és Besztercebánya városokban.

Mi ujság?

— Mai számunkkal küldjük szét lapunk előfizetési főlhívását 1868-ra. Főlhívjuk rá olvasóink szives ágyelmét.

(A képviselőház decz. 3-ki és 4-ki üléseiben) a hányad iránt előterjesztett törvényjavaslat tárgyalatott. Az 1-3-3 szakaszra nézve Ghyecz Kálmán benyújtott módosítványát többen támogatták, u. m.: Ghyecz, Tisza, Ivánka, Somossy, Böszörményi. A jobb oldalról ellenben, a törvényjavaslat mellett: gr. Bethlen Farkas, b. Kemény Gábor, Kaucz Endre szóltak. — Deczember 4-dikén a vita folytatatott; Zsedényi, Somssich, Lónyay beszédei után a törvény első szakasza elfogadtatott, mely szerint részünkről a közös költségekre 30 százalékos fizetendő. A szavazás névszerint volt; a 30-as quota elfogadására szavaztak 225-en, Ghyecz mellett 89-en; 86 képviselő nem volt jelen; elnök nem szavazott.

Másik fontos tárgy e két napon Perczel Mór interpellációja, melyet rajta kívül számosan irtak alá, minden pártszínezetű képviselők, a kik honvédek voltak; a honvédelmi miniszterhez intézi, azt kérdezővén:

„Van-e szándékában a magas miniszteriumnak közelebb és pedig még a jelen év folyamán alatt:

— az ország elidegeníthetlen sarkalatos jogai és az államiság elutasíthatlan követelményei szerint is, de különösen az 1867. IX., X. és XII. törvényezikk 11., 12. és 13-ik szakaszának értelmében és utmutatása folytán,

— a magyarszági honvédelmi rendszernek átalakítása és megállapítása iránt megtenni a szükséges előintézkedéseket és illetőleg a ház elébe törvényjavaslatot terjeszteni.”

A miniszter másnap, 4-kén felelt, kijelentvén: hogy a honvédelem iránt igen is szándékszik a kormány tervezetet terjeszteni a ház elé, még pedig a birodalom tulsó felének miniszteriumával eszközölt egyetértés után: de azt nem ismerheti, hogy ily fontos tárggyal a már végéhez közelgő jelen év alatt készen lehessen. — Perczel kijelenti, hogy csak azután nyilatkozhatik: meg van-e elégedve a felelettel vagy nincs, ha előbb társáival értekezett. — Deczember 5-kén a quótát tárgyzó törvényjavaslat további pontjai kerültek vitatás alá. A 2. 3. 4. pont ellen nyomatékosabban ellentetés nem volt; 5-dik pontul a központi bizottság egy pót szakaszt, s a helyett Ghyecz Kálmán egy határozati javaslatot indítványozott; mindkettőnek lényege az, hogy e törvényjavaslat csak akkor fogantossitassék, ha a XII. törvényezikk követelte alkotmányosság a lajtántúli birodalom-részben is életbe lép. Hosszas vita után, melyben a baloldal részéről Ghyecz és Tisza, a jobb oldalról Andrassy gr. és Lónyay miniszterek és Kerkápolyi vettek részt, a ház névszerinti szavazással a központi bizottság javaslatát fogadta el. S ezzel az előterjesztett három törvényezikk elseje egészen megállapítatott és elfogadtatott.

(Hol született Kossuth?) A „P. Ujdonságok” közelebbi számában már említettük Kuthen fölzólasát, mely szerint Kossuth nem Monokon, — a mint lapunk írta, — hanem Tápó-Bicskén született volna. E kérdésre nézve következők értesítést adja Gózon Antal, nemz. színházi nyugd. tag: „En 1849-ben a forradalom végeztével két ízben megbizattam, hogy Kossuth Lajos édes anyjának egy-egy összeget kézbesítsék, s mindkét esetben szóról-szóra eképen aláírt nyugtát kaptam a tiszteletreméltó asszonyságtól: „özv. Kossuth Lászlóné Weber Sarolta.” E két nyugta vagy Csernovics Péter képviselő urnál, vagy akkori ügyvédjénél Matis Pál urnál ma is kétségkívül megvan. — En annál fogva elhiszem, hogy Tápó-Szelén lakhatott Kossuth István és annak neje Perlaki Zsuzsanna, születetett fiok s keresztelhetők azt Lajosnak, de azt a mondottak nyomán jó lelkiismerettel és biztosan állíthatom, hogy a miniszter és kormányzó Kossuth Lajosnak, a turini száműzöttnek apja Kossuth László és anyja Weber Sarolta volt, miből azt is a legnagyobb valószínűséggel következtetem, hogy a „Vasárnap” Ujság” adatai a születés helyére nézve is helyesek.”

(Pestmegye) decz. 16-án rendkívüli közgyűlést tart. Tárgya: A megye részéről a m. kir. miniszterium több rendbeli rendeleteire az országgyűléshez benyújtandó sérelmi kérvény föllötti határozat.

(A Dedt-körben,) mint a „P.N.” írja, decz. 4-én értekezlet tartatott, melynek a dohány egyed-árság, — a szeszégetés megadóztatása, különös figyelemmel a kis üstökre, — a só ára, — a foygasztási adó, — és a hagyatéki vagy örökösödési adó voltak. — Mindezek iránt egy bizottmány javaslatot kiküldetni, mely megismerkedvén az említett tárgyak gyakorlati múltával, oly tervek készítésével foglalkozzék, melyek a kincstár szükségletei fedezésének megrovidítése nélkül az eddiginél kevésbbé zaklató, kevésbbé költséges és kevésbbé káros legyen.

(Megtiszteltetés.) Házmán Ferenc budai polgármestert névnapja alkalmával egy díszalummal tisztelték meg tisztárára.

(Névváltotatások.) Übelherr János sopronyi lakos Csepreghi-re, Eckstein János pesti lakos Sziklai-ra, Bach Mór T.-Kanizsán pedig Patak-ra változtatta nevét.

Másik fontos tárgy e két napon Perczel Mór interpellációja, melyet rajta kívül számosan irtak alá, minden pártszínezetű képviselők, a kik honvédek voltak; a honvédelmi miniszterhez intézi, azt kérdezővén:

„Van-e szándékában a magas miniszteriumnak közelebb és pedig még a jelen év folyamán alatt:

— az ország elidegeníthetlen sarkalatos jogai és az államiság elutasíthatlan követelményei szerint is, de különösen az 1867. IX., X. és XII. törvényezikk 11., 12. és 13-ik szakaszának értelmében és utmutatása folytán,

— a magyarszági honvédelmi rendszernek átalakítása és megállapítása iránt megtenni a szükséges előintézkedéseket és illetőleg a ház elébe törvényjavaslatot terjeszteni.”

A miniszter másnap, 4-kén felelt, kijelentvén: hogy a honvédelem iránt igen is szándékszik a kormány tervezetet terjeszteni a ház elé, még pedig a birodalom tulsó felének miniszteriumával eszközölt egyetértés után: de azt nem ismerheti, hogy ily fontos tárggyal a már végéhez közelgő jelen év alatt készen lehessen. — Perczel kijelenti, hogy csak azután nyilatkozhatik: meg van-e elégedve a felelettel vagy nincs, ha előbb társáival értekezett. — Deczember 5-kén a quótát tárgyzó törvényjavaslat további pontjai kerültek vitatás alá. A 2. 3. 4. pont ellen nyomatékosabban ellentetés nem volt; 5-dik pontul a központi bizottság egy pót szakaszt, s a helyett Ghyecz Kálmán egy határozati javaslatot indítványozott; mindkettőnek lényege az, hogy e törvényjavaslat csak akkor fogantossitassék, ha a XII. törvényezikk követelte alkotmányosság a lajtántúli birodalom-részben is életbe lép. Hosszas vita után, melyben a baloldal részéről Ghyecz és Tisza, a jobb oldalról Andrassy gr. és Lónyay miniszterek és Kerkápolyi vettek részt, a ház névszerinti szavazással a központi bizottság javaslatát fogadta el. S ezzel az előterjesztett három törvényezikk elseje egészen megállapítatott és elfogadtatott.

(Hol született Kossuth?) A „P. Ujdonságok” közelebbi számában már említettük Kuthen fölzólasát, mely szerint Kossuth nem Monokon, — a mint lapunk írta, — hanem Tápó-Bicskén született volna. E kérdésre nézve következők értesítést adja Gózon Antal, nemz. színházi nyugd. tag: „En 1849-ben a forradalom végeztével két ízben megbizattam, hogy Kossuth Lajos édes anyjának egy-egy összeget kézbesítsék, s mindkét esetben szóról-szóra eképen aláírt nyugtát kaptam a tiszteletreméltó asszonyságtól: „özv. Kossuth Lászlóné Weber Sarolta.” E két nyugta vagy Csernovics Péter képviselő urnál, vagy akkori ügyvédjénél Matis Pál urnál ma is kétségkívül megvan. — En annál fogva elhiszem, hogy Tápó-Szelén lakhatott Kossuth István és annak neje Perlaki Zsuzsanna, születetett fiok s keresztelhetők azt Lajosnak, de azt a mondottak nyomán jó lelkiismerettel és biztosan állíthatom, hogy a miniszter és kormányzó Kossuth Lajosnak, a turini száműzöttnek apja Kossuth László és anyja Weber Sarolta volt, miből azt is a legnagyobb valószínűséggel következtetem, hogy a „Vasárnap” Ujság” adatai a születés helyére nézve is helyesek.”

(Pestmegye) decz. 16-án rendkívüli közgyűlést tart. Tárgya: A megye részéről a m. kir. miniszterium több rendbeli rendeleteire az országgyűléshez benyújtandó sérelmi kérvény föllötti határozat.

(A Dedt-körben,) mint a „P.N.” írja, decz. 4-én értekezlet tartatott, melynek a dohány egyed-árság, — a szeszégetés megadóztatása, különös figyelemmel a kis üstökre, — a só ára, — a foygasztási adó, — és a hagyatéki vagy örökösödési adó voltak. — Mindezek iránt egy bizottmány javaslatot kiküldetni, mely megismerkedvén az említett tárgyak gyakorlati múltával, oly tervek készítésével foglalkozzék, melyek a kincstár szükségletei fedezésének megrovidítése nélkül az eddiginél kevésbbé zaklató, kevésbbé költséges és kevésbbé káros legyen.

(Megtiszteltetés.) Házmán Ferenc budai polgármestert névnapja alkalmával egy díszalummal tisztelték meg tisztárára.

(Névváltotatások.) Übelherr János sopronyi lakos Csepreghi-re, Eckstein János pesti lakos Sziklai-ra, Bach Mór T.-Kanizsán pedig Patak-ra változtatta nevét.

(Ö Felsége,) hir szerint, karácson után ismét Budapestre jön s február közepéig lesz itt.

(Ifj. Kossuth Lajos Tivadar) Susából nov. 24-ről terjedelmes válszt intézett kolozsvári válsztóúhoz, melyben kijelenti, hogy Kolozsvár város országgyűlési képviselétét a jelen viszonyok közt nem fogadja el.

(Szabó Károly.) jeles történet-tudósunk s az erdélyi muzeum érdemes könyvtárnoka, közelebbi buvárlatai alkalmával néhány nevezetes okmányt fedezett föl a XVI. századból, melyek a Hunyadi oldalán vitézkedett Kendeffyekről s Hunyadinak Oláhországban vívott egy-két eddig ismeretlen ütközetéről foglalnak magokban értekes adatokat.

(B. Jeszenák János,) a szabadságharc egyik vértanújának hült tetemei decz. 2-kán helyezteték Pozsonyban a családi sírboltba. Szőlőmivesek vitték a zöld lombbal és virággal díszített koporsót, mely mellett pozsony- és nyitraimegyei hajdúk képeztek díszőrséget. A gyászlepel bevont templomban három lelkész tartott gyászbeszédet: Szeberényi s Geduly superintendens magyar, és Raabe német nyelven. Geduly megemlékezett többi közt a dicőült azon szavairól, melyeket 1848. okt. 10-én mondott: „Hazámért halok meg. Nem bánom egy tetemet sem. Megbocsátok minden ellenémnek.”

(A kivégzett Leininger tñok egy nőrokonai;) Leininger Viktória grófno m. hó 18-án a marienthali kolostorban meghalt.

(Dósa Elek holt teste) Erdélybe szállításáról már közöltünk némi részleteket. A holt test kíséretében az országgyűlés részéről Otlík Géza terembizos és egy szolga volt, nem pedig Szolga Miklós képviselő, a mint több lapban hibásan állott. Nagy-Váradon joganórók és jogászok jöttek elébe a halottnak. A kolozsvári fogadtatás fényes volt. Torján a főispán maga vezeté a város végére érkező halott elé a tisztviselői kart s a város egyéb testületét. Maros-Vásárhelyen pedig nemcsak a város népe, hanem Marosszék, Küküllő és Torda megyék közelebb fekvő részeinek értelmese is nagy számban jelent meg. A város határán az országgyűlési bizos megindult lélek-ből származó szavak mellett adta át a városi küldöttségnek.

(A református hitfelekezeti) két jeles lelkészenek halálát fájlalja ez idő szerint. Egyik Benedek Lajos, h.-böszörményi lelkész és esperes, ki életének végnapján, valóban önfeláldozással teljesítette szent feladatát; — másik Cserkői István, nádásd-ladányi lelkész, ki az 1848-diki években a szegedi és debreczeni országgyűléseken mint képviselő jelen volt, s 1861-ben is rendületlen tagja volt a határozati pártnak.

(Meisl Farkas Alajos,) a pesti izr. hitköz-ség derék főrabiját mult hó 30-án, szombaton, a szőzéken szélhűdés érte, melynek következtében néhány óra múlva meghalt, 50 éves korában. Utolsó szava „béké!”, volt, mely után csakhamar örök béke borult rá. Temetése decz 3-án délelőtt ment véghez nagy néptömeg jelenlétében, mely alkalommal a szűfölség megtelt izraelita templomban a magyar hitiszónok Kohn után a birodalom egyik legjelesebb szónoka, Jellinek, a bécsi rabbi, tartott ritka szépségű, átalános és mély hatást előidézett gyászbeszédet. Jelen volt s a sírnál szintén beszélt a stettini rabbi is, honnan a boldogulatt 1859-ben hitták meg Pestre.

(Marsh Karolina asszony,) az amerikai nagy köztársaság florenzi követének neje, mint az olasz sebesültek segélyezésére alakult hölgybizottság elnöke, szép levélben közönte meg a „Hon-nál eszközölt gyűjtés első eredményét.” (Tánczvigalmak.) A pesti egyetemi joghallgatók, valamint az orvosnövedékek, a segély-

egyletük javára tartandó tánczvigalom rendező bizottmányát már megalakították.

(A kis sorsjátékok) Ausztriában fokontint akarják eltörölni. E terv szerint már a jövő évben 30 huzás helyett csak 26 lesz.

(Kegyetlen gasda.) Erdélyben Radnóthon nem régebben egy földmives gazda egyik cselédjére megboszonkodván a miatt, hogy az a lovat nem akarta ott legeltetni, hol a gazda szarvasmarhái is voltak, úgy föbe kollintá egy eketisztítóval, hogy a cseléd szörnyet halt. A megrémült gazda látva, hogy keze súlyosabb volt mint kellett, a hullát szekerére tette fel, s a Maros partra vitte, ott levette s behányta a vízbe. A dolog azonban kiderült s az önkéntelen gyilkos a törvényszék kezébe került. Ugyanott egy gyermek játék közben egyik pajtását úgy megdobta egy kövel, hogy a fiu belehalt.

(Vegyes hírek.) A legutóbbi gödöllői vadászaton Ö felsége egy szarvasstehenet s egy rókat lött; pénteken ismét egy szarvaszt; ugyanakkor gr. Andrassy Gyula, Ivánka Imre és Gerlich örnagy is elejtettek egy-egy szarvaszt. — Miksa császár holtteste eltemetése napján előkelő körbeliek hazánk több városában gyász-istenmisztetelet szándékoznak tartani. — Ujabb hir szerint nem gr. Apponyi György, hanem testvére Károly gróf (vezér-örnagy) törte ki lábát egy vadászaton. — Az „egyenlőségi kör” kérvényt ad be a képviselőházhoz, s abban örméllal dövlözi ugyan az előterjesztett egyenjogósítási törvényjavaslatot, de egy-szersmind a vallászabadság mielőbbi kimondatását kéri. — Langievics (török nevén Lange bey) az egykori híres lengyel fölköl vezér, Konstantinápolyba menvén, fővárosunkba érkezett, s itt az „Európá”-hoz szállt. — Nagy-Károlyban mult hó 24-kén gr. Salm dragonos örnagy a mezőre ment ki, hol nemokára halva találták. — Alberti-Irsán dalárda alakult s 28 működő és 20 pártoló tagja már meg is tartotta az alakuló közgyűlést.

(Tinyén egy iparlovag) rászédte a hiszékeny népet, úgy adta ki magát, mint a Kossuth fiát. Megvendégelték s utravalót is adtak neki. A csabaiak a család utravalókép megütelték. — Papír 10 kron nov. végén 12 millió forint értékű volt forgalomban.

(A református hitfelekezeti) két jeles lelkészenek halálát fájlalja ez idő szerint. Egyik Benedek Lajos, h.-böszörményi lelkész és esperes, ki életének végnapján, valóban önfeláldozással teljesítette szent feladatát; — másik Cserkői István, nádásd-ladányi lelkész, ki az 1848-diki években a szegedi és debreczeni országgyűléseken mint képviselő jelen volt, s 1861-ben is rendületlen tagja volt a határozati pártnak.

(Meisl Farkas Alajos,) a pesti izr. hitköz-ség derék főrabiját mult hó 30-án, szombaton, a szőzéken szélhűdés érte, melynek következtében néhány óra múlva meghalt, 50 éves korában. Utolsó szava „béké!”, volt, mely után csakhamar örök béke borult rá. Temetése decz 3-án délelőtt ment véghez nagy néptömeg jelenlétében, mely alkalommal a szűfölség megtelt izraelita templomban a magyar hitiszónok Kohn után a birodalom egyik legjelesebb szónoka, Jellinek, a bécsi rabbi, tartott ritka szépségű, átalános és mély hatást előidézett gyászbeszédet. Jelen volt s a sírnál szintén beszélt a stettini rabbi is, honnan a boldogulatt 1859-ben hitták meg Pestre.

(Marsh Karolina asszony,) az amerikai nagy köztársaság florenzi követének neje, mint az olasz sebesültek segélyezésére alakult hölgybizottság elnöke, szép levélben közönte meg a „Hon-nál eszközölt gyűjtés első eredményét.” (Tánczvigalmak.) A pesti egyetemi joghallgatók, valamint az orvosnövedékek, a segély-

egyletük javára tartandó tánczvigalom rendező bizottmányát már megalakították.

(A kis sorsjátékok) Ausztriában fokontint akarják eltörölni. E terv szerint már a jövő évben 30 huzás helyett csak 26 lesz.

(Kegyetlen gasda.) Erdélyben Radnóthon nem régebben egy földmives gazda egyik cselédjére megboszonkodván a miatt, hogy az a lovat nem akarta ott legeltetni, hol a gazda szarvasmarhái is voltak, úgy föbe kollintá egy eketisztítóval, hogy a cseléd szörnyet halt. A megrémült gazda látva, hogy keze súlyosabb volt mint kellett, a hullát szekerére tette fel, s a Maros partra vitte, ott levette s behányta a vízbe. A dolog azonban kiderült s az önkéntelen gyilkos a törvényszék kezébe került. Ugyanott egy gyermek játék közben egyik pajtását úgy megdobta egy kövel, hogy a fiu belehalt.

(Vegyes hírek.) A legutóbbi gödöllői vadászaton Ö felsége egy szarvasstehenet s egy rókat lött; pénteken ismét egy szarvaszt; ugyanakkor gr. Andrassy Gyula, Ivánka Imre és Gerlich örnagy is elejtettek egy-egy szarvaszt. — Miksa császár holtteste eltemetése napján előkelő körbeliek hazánk több városában gyász-istenmisztetelet szándékoznak tartani. — Ujabb hir szerint nem gr. Apponyi György, hanem testvére Károly gróf (vezér-örnagy) törte ki lábát egy vadászaton. — Az „egyenlőségi kör” kérvényt ad be a képviselőházhoz, s abban örméllal dövlözi ugyan az előterjesztett egyenjogósítási törvényjavaslatot, de egy-szersmind a vallászabadság mielőbbi kimondatását kéri. — Langievics (török nevén Lange bey) az egykori híres lengyel fölköl vezér, Konstantinápolyba menvén, fővárosunkba érkezett, s itt az „Európá”-hoz szállt. — Nagy-Károlyban mult hó 24-kén gr. Salm dragonos örnagy a mezőre ment ki, hol nemokára halva találták. — Alberti-Irsán dalárda alakult s 28 működő és 20 pártoló tagja már meg is tartotta az alakuló közgyűlést.

(Tinyén egy iparlovag) rászédte a hiszékeny népet, úgy adta ki magát, mint a Kossuth fiát. Megvendégelték s utravalót is adtak neki. A csabaiak a család utravalókép megütelték. — Papír 10 kron nov. végén 12 millió forint értékű volt forgalomban.

(A református hitfelekezeti) két jeles lelkészenek halálát fájlalja ez idő szerint. Egyik Benedek Lajos, h.-böszörményi lelkész és esperes, ki életének végnapján, valóban önfeláldozással teljesítette szent feladatát; — másik Cserkői István, nádásd-ladányi lelkész, ki az 1848-diki években a szegedi és debreczeni országgyűléseken mint képviselő jelen volt, s 1861-ben is rendületlen tagja volt a határozati pártnak.

(Meisl Farkas Alajos,) a pesti izr. hitköz-ség derék főrabiját mult hó 30-án, szombaton, a szőzéken szélhűdés érte, melynek következtében néhány óra múlva meghalt, 50 éves korában. Utolsó szava „béké!”, volt, mely után csakhamar örök béke borult rá. Temetése decz 3-án délelőtt ment véghez nagy néptömeg jelenlétében, mely alkalommal a szűfölség megtelt izraelita templomban a magyar hitiszónok Kohn után a birodalom egyik legjelesebb szónoka, Jellinek, a bécsi rabbi, tartott ritka szépségű, átalános és mély hatást előidézett gyászbeszédet. Jelen volt s a sírnál szintén beszélt a stettini rabbi is, honnan a boldogulatt 1859-ben hitták meg Pestre.

(Marsh Karolina asszony,) az amerikai nagy köztársaság florenzi követének neje, mint az olasz sebesültek segélyezésére alakult hölgybizottság elnöke, szép levélben közönte meg a „Hon-nál eszközölt gyűjtés első eredményét.” (Tánczvigalmak.) A pesti egyetemi joghallgatók, valamint az orvosnövedékek, a segély-

Melléklet a Vasárnapi Ujság 49-ik számához 1867.

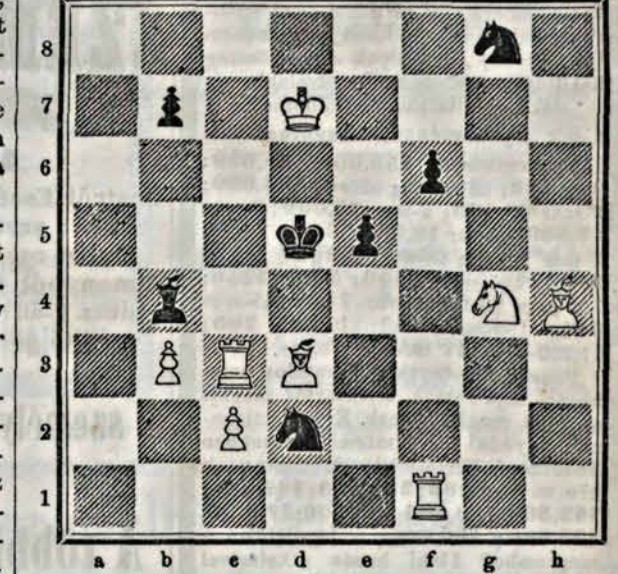
vüzes nyárs. — „A váltott gyerek.” — De azt hisszük olvasóinknak is elég volt ebből ennyi.

— B. Lohota. Dr. S. G. A levelet a közlendők csapájába soroztuk.

— Losonez. S. P. számára a lap megküldése iránt intézkedtünk.

SAKKJÁTÉK.

419-dik sz. f. — A nagyszombati remetétől. Sötét.

Világos. Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

82-dik számú játszma. — A nemzetközi sakk-tornából Párisban.

(Kolisch J.)	(Golmayo C.)	(Kolisch J.)	(Golmayo C.)

Marhabetegségek és marhavész ellen, mint kitűnő óvszer ajánlatik

KORNEUBURGI MARHAPOR

mely a magyar cs. kir. ausztriai, a porosz királyi és szász királyi kormány által engedélyezett, a hamburgi, londoni, parisi, müncheni és bécsi ermekkel kitüntetett, és ő felsége az angol királyné, valamint ő felsége a porosz király főlovasszere hivatásában eredménydús alkalmazása által kipróbáltatott.

Lovaknál: jó és aggodalmas mirigyek állapotban, nátha, horony és repkedő bőrgyök és fergék ellen; de különösen, hogy a lovak jó testessége és bátorodása fenntartásáért.

Szarvasmarhánál: a beteges tejelkülönítéskor az emésztés megakadályozása következtében kevés és rossz tejelés esetében, a tehéknél, úgy, hogy a por alkalmazása által a tej minősége feltűnően javítottatik; továbbá a tejtől való felvitel, felvitel és nedvbetegség ellen, ugyancsak a borjúk és a por használatát a tehéknél igen hasznos, szintgy mint gyenge borjúk az által látásilag erősödnek.

Juhoknál: a nádnyádjú és dugva megcsinteltetésre, ugyint az által minden bajai elűzölésére, mik helyeségen alapulnak.

Üditő-nedv (Restitutions-Fluid)

lovak számára

Kwizda F. J.-tól Korneuburgban.

Első Ferenc József ausztriai császár ő felsége által az ausztriai államok összes területeire néve megelőzőleg annak gyakorlati használatát s a magas cs. kir. ausztriai egészségügyi hatóság által történt megvizsgálása után, egy kizárólagos szabadalommal látottat el, a lovat a legnagyobb megerőltetéssel járó munkában is a késő korig folytonosan vidám és jó erőben fenntartja, és különösen a nagyobb megerőltetések előtt és azok után a lovak megerősítésére szolgál.

Továbbá igen jeles szegédzszernek bizonyult be ezen nedv a lovak benulásánál, enis, in-daganatok és meggrándulásoknál stb., a mi felül elismerőleg nyilatkoznak: Auersperg herceg; Schönburg-Glauchau gróf; Csákö Agost; Csákö Zeno; Spritzenstein; Khun grófok; Hartmann alezredes stb.; Meyer W. főlovasszere és Langwirth M., az angol királyné ő felsége főállatorvosa; dr. Knauer, a porosz király ő felsége főlovasszere; továbbá a cs. kir. ausztriai lovasság több osztálya.

Mindig valódi kaphatók:

Pesten: Török J. gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik szám. — Thallmayer A. és Társa. — Halbauer testvérek. — Glatz, J. — Kindl és Fröh-wirth és Rakodczay A. urnakál. — BUDA N.: az udvari gyógyszerházban.

Továbbá:

Abony: Lukács A. Aradon: Probst J. F. Tones és Freiberger. A-Maróth-on: Edinger M. B.-Gyarmaton: Omaszt T. B.-Ujfalun: Vass Eug. Besztercebanyán: Göllner F. Breznobanyán: Göllner S. és fia. Brassón: L. J. és Heszheim A. és Társa, Gyertyánfi J. és fia. Csaktornyan: Kárász A. Debreczenben: Bignio J. és Casnak J. Deván: Lengyel G. D.-Földváron: Nadhara P. Eperjesen: Zsembery József. Eszéken: Deszthly I. Esztergomban: Bierbrauer C. J. Gyöngyösön: Koczianovich. Győrött: Lehrer F. és Ecker F. Joleván: Maletor A. Kolozsvárt: Wolff J. és Karavasy A. Kaposvart: Kohn J. Komáromban: Belloni A., Ziegler és fia. Kassan: Novelli A. Kőszegen: Bründl A. Lugoson: Kronetter. Mohácsen: Kögl D. és Altmann. M.-Ovarott: Anton J. Miskolczon: Spuller József. Nagy-Beckereken: Nedelkovic és Deutsch testvérek. Nagy-Kanizsan: Fesselhoffer F., Rosenfeld J., Rosenberg J. és Walsch. J. N.-Varadon: Jánky A. Nyiregyháza: Reich és Pawlavics. Orosházán: Gabovits D. Pápan: Bermüller J. Pakson: Flórián J. Pécsen: Kiságyi és fia. Pozsonyban: Scherez Fül., Hakenberger testv., Wautschek J. L. és Kovács J. R.-Szombatban: Hamaliár C. és Maletor J. Rosnyon: Posch F. J. Székesfehérvárt: Legman A. L. és Kovács P. Szegeden: Aigner C. Sziszeken: Dierich. Szolnokon: Horánszky N. Sopronban: Pachhoyer L., Müller B. és Flandorffer. Temesvárt: Maxer és Sailer, Babusnik A. Tiszolozon: Bukowszky A. C. Trencsenben: Weisz S. L. Uj-Aradon: Orth J. A. és Liskovics A. Varadon: Halter F., Koterba B. Verőczen: Bész J. K., Veszpremben: Mayer, Tuszkau, Láng J. Zala-Egerszegen: Kubinszky A. Zelizen: Steyrer urnakál.

Ovás: Hogy a t. e. közönség a hamisítványok megvételétől megóvjuk, ezen- nel tudatjuk, hogy csak azon csomagok és üvegek a valódiak, a melyeken a korneuburgi kerületi gyógyszerház pecsétjével látható. 2292 (4-6)

5 font joféle s tisztalésú kávé csak 2 ft. 80 kr.

5 font

Portorico-kávé . . . 3 ft. 40 kr. Plant-Ceylon-kávé . . . 4 ft. 25 kr. Arany-Java-kávé . . . 3 ,, 80 ,, Cuba-kávé egész finom . . . 4 ,, 50 ,, Laguayra-kávé . . . 4 ,, ,, Gyöngy-kávé egész finom . . . 4 ,, 75 ,,

továbbá:

Brasíliai rum, egy pint 1 ft., legfinomabb jamaikai-rhum, Pecco-virág- és Souchong-thea, sardinák, mustár és sajt-féliek a legjutányosb áron kaphatók Pesten,

Bauhofer és Jarmay-nál,

a két szerezés- és Laudon-utca szögletén, 11-dik szám alatt

Vidéki megrendelések a pénzüsszeg beküldése vagy utánvét mellett a legyorsabban eszközöltetnek. 2283 (7-12)

Bemenet a két szerezés-utczába: a váci-utról a marokkói házzal szemközt.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1867 (egyetem-utca 4-dik szám alatt).

Női vászon-készletek,

ágyneműk, nappali és éjjeli ingek, nadrágok, korsettek, fésülőköpenyek, zsebkendők, harisnyák, szoknyák s a t.

Kész menyasszonyi készletek

bármely áron, menyasszonyi ruhák selyemből vagy illusioból, és bármely ruha készítés.

Gyermek vászonnemű-készletek,

ugymint: ingek, vánkások, kádkendők, ellenzők, piqué-takarók, kötött főkötők s a t.

Keresztelő-vánkások és zubonykák

fonott vagy vas bölcsök, egészen felszerelve minden áron.

Finom himzések, fehérneműk,

csipkék, gallérok, és kezelők, főkötők, fátályok, szövetek, szélek és betétek s a t.

Függönyök

egy ablakra 4 forint 50 krajczártól 15 forintig

ajánl TÜRSCHE F.

2262 (3-3)

Pesten, váci-utca 19-dik szám alatt, a nagy Kristóf mellett.

Részletes árjegyzékek bérmentve.

Biztos és gyors megölése patkányok s egereknek,

egy cs. kir. kiz. szab. patkány- és egér-irtó-szerrel gyertya-alakban.

Egy darab ára 50 kr. a é.

Valódi kapható Pesten: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik sz. — Besztercebanyán: Göllner H. — Brassón: Gyertyánfi és fia — Csaktornyan: Kárász A. — Eperjesen: Zsembery J. — Eszéken: Deszthly István. — Győrött: Lehner F. — Jassenovában: Dedovits J. — Kassan: Novelli A. — Keszthelyen: Wunsch F. — Kolozsvárt: Wolf J. — Lugoson: Kronetter J. — N.-Beckereken: Nedelkovic. — Orosházán: Gabovits Demeter. — Pápan: Bermüller. — Pozsonyban: Scherez Fülöp. — Soborsaliban: Franke A. — Sopronban: Pachhofer L. — Segesvárt: Teutsch J. B. — Tisza-Ujlakon: Roth Ign. — Ujvidéken: Schreiber F. — Varadon: Halter A. — Verőczen: Bész J. K. urnakál. 2291 (4-6)

Heckenast Gusztáv könyvkiadónál Pesten, (egyetem-utca 4-dik szám) megjelent és minden könyvárusnál kaphatni:

FOGARASI JÁNOS NÉMET ÉS MAGYAR SZÓTÁRA

a legújabb és legjobb kutfők után.

Ötödik javított és bővített kiadás.

Magyar-német és német-magyar rész egy kötetben. Nagy 8-rét (1226 összes lap). Kemény bőrkötésben 5 ft.

Magyar-német vagy német-magyar rész külön, füve 2 ft.

100 egészen új eredeti felköszöntés.

Ípen most jelent meg és Hartleben és társai könyvkereskedésében Pesten, (váci-utca 17-ik sz. a.), valamint minden más könyvárusnál is kapható:

Kiért üritsük a pohárt?

Száz felköszöntés versben és prózában.

Irta az ország kortese.

Ára képes borítékba füve 60 kr. Bérmentésive, ára előleges megküldése mellett 65 „

Jelen új kiadás, mindennemű társaséleti mozzanatokra igazi magyar zamatú talpraesett felköszöntéseket tartalmaz. Ezeknek minőségére nézve kezeséget nyújt szerzőnek oly rövid idő alatt népszerűvé lett neve, gazdagosságának előtűntetésére nézve pedig ime közöljük tartalom-jegyzékét:

- I. Felköszöntések egyesekre díszlalkomak alkalmával (18 darab).
II. Felköszöntések egyletekre (9 db).
III. Felköszöntések családi ünnepélyeken (18 darab).
IV. Felköszöntések különféle alkalmaakra (24 darab)
V. Tréfás felköszöntések (9 darab).
VI. Rövid pohárköszöntések (22 darab). 2282 (6-6)

100 egészen új eredeti felköszöntések.

Pest, december 15-én 1867.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg: Egy, négyezer hasábrott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésmegjelölést elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden igtatás után 30 ujkr.

1848/9-ki csataterek.

5. Buda vára.

Budavár ostroma s bevételé egyik legdicsőbb fejeválténye vala függetlenségi harcunknak. Nemcsak azért, mert a legfontosabb „várostrom“ volt, minden nehézségeivel, veszélyeivel s teljes sikerével, hanem azért is, mert a haza fővárosát kellett az ellenség kezéből visszacsikarni. Buda egykor százötven évig nyögött a török kezén. S midőn másfél század mulva visszafoglaltatott és a félhold helyébe ujra a kereszt tűzetett ki, nemcsak a haza egyik végétől a másikig hangzott a felszabadulás örömmiradása, hanem egész Európa Te-Deumot tartott a keresztység ily nagy diadala fölött.

Most csak öt hónapig volt Buda az ellen kezén, de szívünk csak oly fájdalmasan sajgott utána. S aztán mi minden történt ez öt hónap alatt? Gyászos és dicső történelmünk egy egész százada szorult, mondhatni, e szűk keretbe. Futottunk s a harag és szegyen pirjától égő arcczal fordulánk vissza: hogy megtorlást vegyünk. Kápolna, Szolnok, Hatvan, Bicske, Izsaszeg, Vác, Nagy-Sarló — mennyi vérrrel s mennyi dicsőséggel lettek beirva a nemzet évkönyveibe.

De Buda még az ellenség kezén! A főváros még nincs visszafoglalva! Minden kebelben, minden ajkon csak ez hangzott. Talán

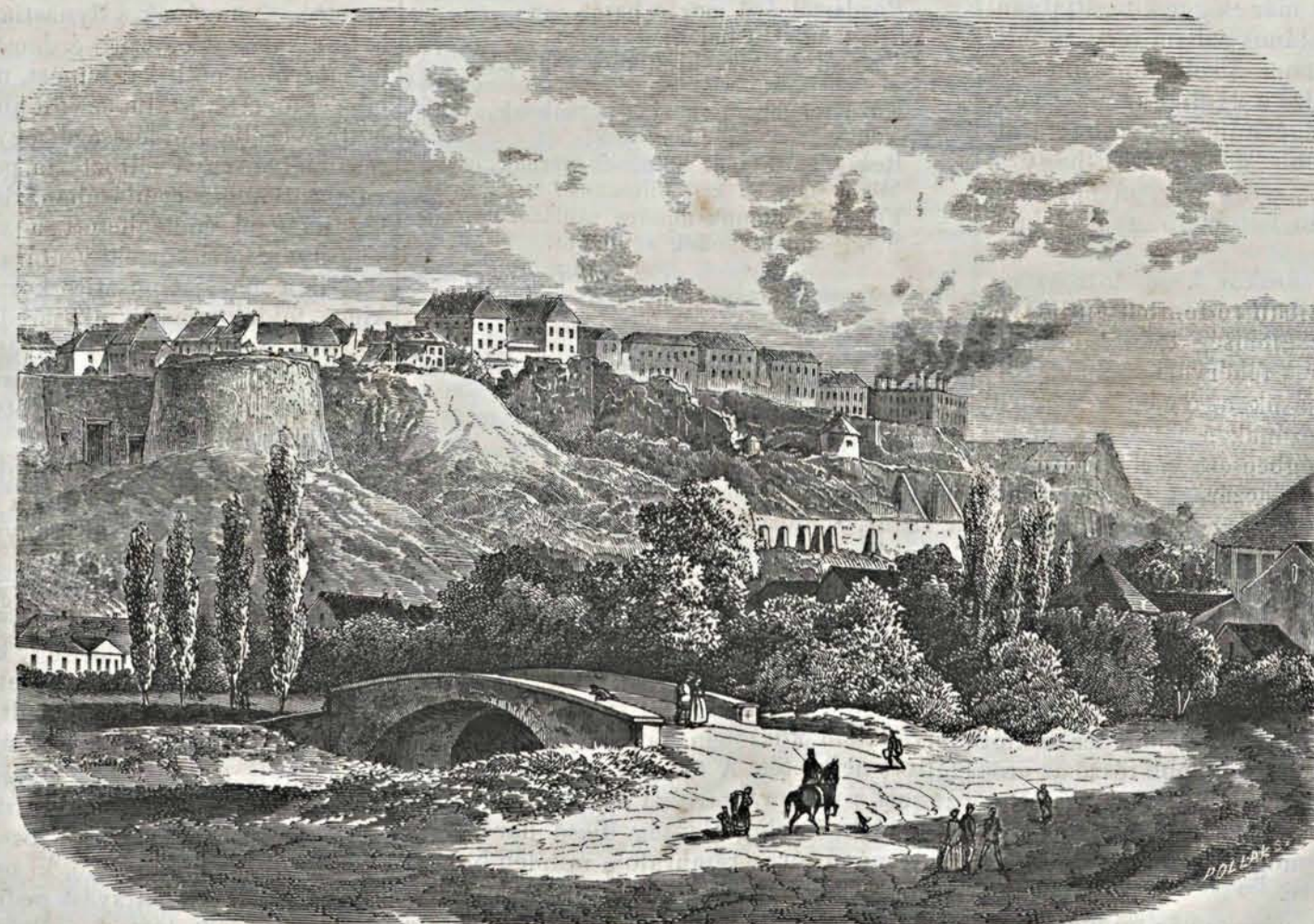
balvégtetes volt ez általános ohajtás! Talán, nem pazarolva annyi erőt és időt Buda ostromára, az alatt nagyobb eredményeket lehet vala kivívni s egy szerencsés pacificatióval megelőzni az orosz invasiót. . . Ki tudja? Késő volna most ezek vizsgálatába bocsátkozni — s e helyen egészen meddő volna is a vita. Épen oly meddő, mint azt feszegetni, ki volt a hibás Buda ostroma sürgetésével?

Ne tagadjuk: a nemzet közohajtása volt, melyben a hadsereg is osztozott, a fővárost

Budát tehát ostrom alá fogták. Görgői, az akkor még oly ünnepezt fővezér, 30 ezer emberrel állt a vár alatt. Május 4-kén felszólította Hentzi vezérőrnagyot, a vár parancsnokát, hogy adja meg magát, a leg-tisztességesebb feltételek mellett, három óra alatt, kímélje a vért és a két főváros, az ugy is tarthatatlan erő ostromától.

Hentzi egyenes visszautasítással felelt. Ő holtig s utolsó emberig kész teljesíteni kötelességét, — mondá — s irtóztatón szavának állott. Az ellenségtől sem szabad megtagadnunk a hősiséget.

Görgői a Svábhegyen ütötte fel főhadiszállását, s megkezdette a vár lövetését. A boszú, melyet Hentzi állott, borzasztó volt. 9-én ugyanis felszólította Görgéit, hogy a vár felébe az ostromot, mert különben lövetni fogja Pestet. Fenyegetését 10-én irtóztatón teljesíté. Vetágyuit a pesti duna-sorra irányozva, annak házait egyenként lövette halomra; majd beljebb s beljebb küldözte tűzgolyóit, me-

1848/9-ki csataterek: 5. Budavár az ostrom után. — (Egykoru festmény után rajz. Keleti Gusztáv.)

visszafoglalni. Pest, kiürítése után sem lehetett igazában mienk Buda nélkül; Buda-Pest válhatlan egyet képezett. Aztán, én azt hiszem, az orosz invasiót akkor már semmi sem gátolhatta meg: eldöntött dolog volt már akkor, s annyi vér nem azért ömölt, hogy becsületes békét kössenek velünk.

lyek nappalokint mint szürkés-fehér üstökösök süvöltöttek át a fényvilágos légen, s Pest legszebb házai egymás után romboltattak össze vagy rongáltattak meg. A lakosok ijedelme határtalan volt. A város keleti szélei felé húzódtak; de a gyilkos golyók nyomon követték őket,